

DOKUMENT 10

Nordisk ministerråd

Til

Ved Stranden 18
DK-1061 København K

Fra

Tel +45 3396 0200

Fa +45 3396 0202

x

www.norden.org

Nordisk ministerråds sekretariat

Emne

11. oktober 2013

NR: 13-00287-1

Redegjørelse om oppfølgingen av Språkdeklarasjonen basert på nasjonale rapporter fra de nordiske landene, Færøylene, Grønland og Åland 2013

Bakgrunn

Den 1. november 2006 vedtok Nordisk ministerråd for utdanning og forskning (MR-U) "Deklarasjon om nordisk språkpolitikk", heretter kalt Språkdeklarasjonen.

Embetsmannskomiteen for utdanning og forskning (EK-U) har stadfestet at ansvaret for oppfølgingen av Språkdeklarasjonen er nasjonalt. EK-U besluttet i sitt møte den 20. mai 2008 at det redegjøres for oppfølgingen av Språkdeklarasjonen til Nordisk råds sesjon hvert annet år: første gang til sesjonen i 2009, andre gang til sesjonen i 2011. Nordisk Ministerråd legger til Nordisk Råds sesjon 2013 frem den tredje redegjørelsen om oppfølgingen av Språkdeklarasjonen. Redegjørelsen vil på samme måte som i 2009 og 2011 være basert på landenes egne rapporter til Nordisk ministerråds sekretariat (NMRS).

Språkdeklarasjonen er ikke juridisk bindende og prioriteringen mellom og finansieringen av tiltak til oppfølgingen av språkdeklarasjonen kan variere i de nordiske landene, Færøylene, Grønland og Åland.

De nasjonale tiltak på språkområdet er av særlig betydning fra og med 2014. EK-U besluttet den 5. desember 2012 at en av de tre prioriteringer på språkområdet fremover skal være at det i høyere grad skal identifiseres hvorvidt nordiske tiltak på språkområdet kan bidra til å understøtte nasjonale innsatser i oppfølgingen av Språkdeklarasjonen.

Språkdeklarasjonen

Norden er i dag en mangespråklig region, hvor borgerne har gode språkkunnskaper og hvor språkpolitikken hviler på en demokratisk tradisjon. Språkdeklarasjonen formulerer visjonen for og de mål som en nordisk språkpolitikk skal tilstrebe. Deklarasjonen har som utgangspunkt at Nordens samfunnsbærende språk forblir sterke, levende og samfunnsbærende og at det nordiske samarbeidet også fremover foregår på dansk, norsk og svensk.

Nordisk språkpolitikk tar som utgangspunkt at alle nordboere har rett til:

- å tilegne seg et samfunnsbærende språk i tale og skrift, slik at de kan delta i samfunnslivet
- å tilegne seg forståelse av og kunnskaper om et skandinavisk språk og forståelse av de øvrige skandinaviske språkene, slik at de kan delta i det nordiske språkfelleskapet

- å tilegne seg språk med internasjonal rekkevidde, slik at de kan delta i utviklingen av det internasjonale samfunnet
- å bevare og utvikle sitt morsmål og sitt nasjonale minoritetsspråk

Målene for en nordisk språkpolitikk blir derfor å sikte mot

- at alle nordboere kan lese og skrive det eller de språk som fungerer som samfunnsbærende i området hvor de bor
- at alle nordboere kan kommunisere med hverandre, først og fremst på et skandinavisk språk
- at alle nordboere har grunnleggende kunnskaper om språkrettigheter i Norden og om språksituasjonen i Norden
- at alle nordboere har meget gode kunnskaper i minst ett språk med internasjonal rekkevidde og gode kunnskaper i ytterligere ett fremmedspråk
- at alle nordboere har allmenn kunnskap om hva språket er, og hvordan det fungerer

For å nå disse mål utpeker Språkdeklarasjonen fire saker å arbeide med

- språkforståelse og språkkunnskap, herunder styrking av nabospråksperspektivet i dansk-, norsk- og svenskundervisningen og undervisning i skandinaviske språk som fremmedspråk. Nordens samfunnsbærende språk bør videre være synlige i det offentlige rom (film og TV) og tilgjengelige i form av litteratur, ordbøker og språkteknologiske løsninger
- parallellspråklighet¹, herunder både parallellspråklighet mellom engelsk og Nordens språk og mellom språkene i Norden
- mangespråklighet og flerspråklighet², herunder sikre at lovfestede minoritetsspråk kan styrkes, samt at tegnspråk sikres en sterk posisjon
- Norden som språklig foregangsregion, herunder arbeid med myndighetenes språkbruk og den nordiske modell for språkfelleskap og språksamarbeid

Fokus på barn og unges forståelse av dansk, norsk og svensk i det nordiske språksamarbeidet ble besluttet av EK-U i 2008. Denne prioritering videreføres også fremover, og fra 2014 med særlig vekt på forståelse av talespråkene dansk, norsk og svensk etter beslutning i EK-U i 2012.

Landrapportene

De nordiske landene, Færøyene, Grønland og Åland har, i likhet med de to foregående rapporteringer, også i 2013 besvart spørsmål som relaterer seg til de fire saker å arbeide med som utpekes i Språkdeklarasjonen.

Spørsmålene er i all hovedsak de samme som i 2009 og 2011, noe som gir en bedre mulighet til å følge utviklingen på området.

Landenes svar gjengis i sin helhet organisert under hvert spørsmål i bilag 1. Nedenfor gis en kortfattet oppsummering av hovedpunkter i rapporteringen.

I tillegg gis ved hvert spørsmål en kort oppsummering vedrørende virksomheten på språkområdet som er finansiert med midler under MR-US budsjett, så man lettere kan se de nordiske og nasjonale tiltak i sammenheng.

¹ Med parallellspråklighet forstås her samtidig bruk av flere språk innenfor ett eller flere områder i samfunnet.

² Landene i Norden blir stadig mer mangespråklige og mange nordboere er i dag flerspråklige.

Spørsmålene landene, Færøyene, Grønland og Åland har besvart i sine rapporter

Spørsmål om språkforståelse og språkkunnskap

1.A: Redegjør for læreplanenes kompetansemål når det gjelder undervisningen i og om skandinaviske språk (dansk, norsk og svensk) på både folkeskolenivå (grunnskole) og gymnasienivå (videregående skole).³ Angi om kompetansemålene er formulert ut fra et nabospråksperspektiv eller ut fra et fremmedspråksperspektiv. Redegjør eventuelt også for relevante kompetansemål for kulturforståelse.

1.B: Er undervisningen i og om skandinaviske språk (dansk, norsk og svensk) blitt styrket siden landrapportene i henholdsvis 2009 og 2011? Er det innført nye læreplaner eller gjennomført andre relevante tiltak, eksempelvis i lærerutdannelsene, kursvirksomhet rettet mot lærere, kampanjetiltak rettet mot skolen (evt. tiltak i forlengelse av den nordiske språkkampanje 2010-2012)?

1.C: Hvordan sikrer relevante myndigheter (nasjonale myndigheter og skoleeiere) seg at læreplanenes kompetansemål som omhandler undervisning i og om skandinaviske språk, følges opp i praksis? Finnes det undersøkelser som for eksempel disse undersøkelsene fra henholdsvis Norge (Språkrådet) <http://www.sprakradet.no/Toppmeny/Aktuelt/Norsklarere/> og Sverige (Lärarnas Riksförbund) <http://www.lr.se/opinionpaverkan/undersokningar/arkiv/nordiskasprakisvenskundervisningen.5.30bff3351397a05549c800014723.html?>

Oppfølging på nordisk nivå

Den største delen av MR-Us budsjett som er til disposisjon på språkområdet, er øremerket Program for språkkurs:

- Nordkurs er universitetenes sommerkurs i Nordens samfunnsbærende språk og kultur. De fleste landene har støtteordninger som legger til rette for at deres studenter kan følge et Nordkurs.
- Nordspråk er et nettverk for nasjonale foreninger lærere som underviser i Nordens språk som morsmål eller fremmedspråk.
- De nordiske perler arrangerer språk- og kulturkurs for nordiske lærerstudenter. De fleste av kursene er finansiert av De nordiske perlers bilaterale fonder, mens de nordiske midler dekker kursvirksomhet som ikke omfattes av de bilaterale ordninger.
- Nordiske språkpiloter er en etterutdanning for lærere i dansk, norsk og svensk som ønsker å styrke sin kompetanse i nabospråksdidaktikk, samt fungere som ressurspersoner for lærerkollegaer.

Samarbeidsnemnden for Nordenundervisning i utlandet har støttet seminarer og konferanser for Nordenlektorer ved universiteter i hovedsak utenfor Norden, men også i Norden.

I forlengelse av Nordisk språkkampanje har Foreningene Nordens forfatterturné og etablering av Foreningene Nordens undervisningsportal Norden i skolen (www.nordeniskolen.org) fått støtte fra henholdsvis Rådgivningsgruppen for nordisk skolesamarbeid og Nordisk Sprogkoordination. Nettverket for språknemndene i Norden ferdigstilte i 2013 sin nordiske barneordbok. Denne er finansiert med midler fra Nordisk

³ I redegjørelsen er det ønskelig å kunne å sammenligne læreplanene på tvers av landene. Kompetansemålene kan eksempelvis stilles opp på denne måten:

"Kompetansemål etter 7. årstrinn: Eleven skal kunne lese enkle litterære tekster på svensk og dansk og gjengi innholdet".

kulturfond, Nordisk språkkampanje og Nordplus Nordiske språk og publiseres via Norden i skolen-plattformen.

Oppfølging på nasjonalt nivå

Landene og Færøyene, Grønland og Åland rapporterer at det nordiske perspektiv er skrevet inn som kompetansemål i læreplaner og kursplaner for fagene dansk, færøysk, norsk og svensk. Vektleggingen av nabospråksforståelse og kulturforståelse varierer noe og ser først og fremst ut til å være relatert til om elevgruppen har dansk, norsk, færøysk eller svensk som morsmål eller ei.

Ansvar for oppfølgingen av kompetansemålene er desentralisert til skoleeier i alle landene.

Omtrent en tredjedel av alle de utdannede nordiske språkpiloter kommer fra Danmark. Læreplanen i dansk som annetspråk legger fra 2013 mer vekt på fremmedspråksdidaktikk. Den nye lærerutdannelsen er fra 2013 styrt av kompetansemål. Et av kompetansemålene er nordiske språk. Det utgis jevnlig undervisningsmateriale om nordiske språk og nabospråk i Danmark.

I Finland kan elevene etter eget valg begynne studiene i det andre nasjonale språket (finsk eller svensk) allerede i første klasse. Nye læreplaner som tar sikte på å styrke en levende tospråklighet i skolen vil gjelde fra 2016. En arbeidsgruppe har i 2011 og 2012 utredet utviklingen i svenskundervisningen i Finland og hvordan denne kan styrkes, etter at man i 2009 kunne observere at kun 68% av gymnasiastene valgte å gå opp til eksamen i svensk etter at man i 2004 gjorde eksamen frivillig. Svenska nu-prosjektet, som ble iverksatt i 2007, fortsetter med målsetningen å tilby et nordisk alternativ til den anglosaksiske kulturen gjennom møtet med den svenskspråklige.

På Færøyene er nordisk kulturforståelse og nabospråksforståelse skrevet inn i læreplanen både i færøysk (islandsk og norsk) og dansk (svensk og norsk). Folkeskolen fikk ny læreplan i 2011 og gymnasiet fikk ny læreplan i 2013.

I Grønland legges det vekt på undervisning om de vestnordiske relasjoner. Danskundervisning er obligatorisk på gymnasiet. I alle fag skal den språklige dimensjon gis økt oppmerksomhet, blant annet gjennom en andrespråkspedagogisk tilgang. Ordbøker mellom grønlandsk og dansk til mobiltelefon og elevmobilitet støttet av Nordplus skal styrke relasjonen til Norden. I sær nevnes skolebesøk mellom elever fra de arktiske områder.

I Island gjelder nye læreplaner fra 2013, der det beskrives kompetansemål blant annet i fremmedspråk som engelsk og dansk. Skolene fordeler selv timefordelingen mellom fremmedspråkene og oppstartstidspunkt.

I Norge og Sverige er det gjort undersøkelser om hvordan lærere følger opp kompetansemålene i læreplanene. Norge rapporterer om en forbedring når man sammenligner resultatene fra en undersøkelse i 2010 og en oppfølgende undersøkelse i 2012. Læreplanene i Norge er revidert i 2013.

I Sverige er nabospråksperspektivet skrevet inn i læreplanen fra 2011. Skolverket viderefører undervisningsressursen som ble utarbeidet under den nordiske språkkampanjen.

På Åland ivaretas informasjon om Nordens språk og kultur først og fremst i regi av Nordisk informationskontor. Elever og lærere oppmuntres til å søke støtte til mobilitet gjennom Nordplus.

Spørsmål om parallellspråklighet

2.A: Arbeides det med nasjonale strategier for parallellspråklighet mellom engelsk og Nordens samfunnsbærende språk,⁴ for eksempel i regi av språkråd, språknemnder eller andre myndigheter?

2.B: Hvordan ivaretas parallellspråklighet mellom engelsk og nasjonalspråket som vitenskapelige språk innenfor universitetssektoren og høyskolesektoren? I hvilken grad er det innført parallellspråksstrategier ved høyere utdannelseinstitusjoner? Kan det i så fall sies noe overordnet om hovedinnholdet i strategiene, for eksempel i forhold til undervisningsspråk og publiseringsspråk?⁵ Er det mulig for studenter å avlegge eksamen på et annet av Nordens samfunnsbærende språk ved høyere utdannelseinstitusjoner?

Oppfølging på nordisk nivå

Et nordisk parallellspråksnettverk finansiert med støtte fra Nordplus Nordiske språk og de deltagende universiteter, med representanter fra flere av Nordens internasjonaliserte universiteter i Danmark, Finland, Norge, Island og Sverige har utarbeidet landrapporter hvor de blant annet redegjør for universitetenes språkpolitikker og parallellspråklige praksis mellom engelsk og Nordens språk. Nettverkets publikasjoner fra 2013 kan leses her: <http://nordiskparallelsprogsnet.blogs.ku.dk/publikationer/>

EK-U besluttet i 2013 å opprette en midlertidig nordisk ekspertgruppe for parallellspråklighet med et treårig mandat fra 2014. Gruppen finansieres med nordiske midler under MR-Us budsjett for språkområdet.

Oppfølging på nasjonalt nivå

Ansvar for utvikling av parallellspråklige policy-dokumenter og oppfølging og utvikling av god parallellspråklig praksis på universitetsnivå er i alle landene desentralisert til utdannelseinstitusjonene. Mange av universitetene har eller er i ferd med å utvikle og vedta språkstrategidokumenter.

Københavns universitet i Danmark har opprettet Center for Internationalisering og Parallelsproglighed, som gjennomfører skreddersydde språkkurs som dekker ulike brukerbehov ved universitetet.

Institutet för de inhemska språken i Finland anbefaler i sin språkpolitiske handlingsplan blant annet at studentavhandlinger på lavere nivå skrives på nasjonalspråkene.

I universitetsundervisningen på Færøyene rapporteres det om en pragmatisk tilgang til språkvalg, men at færøysk er hovedspråket.

Ved Grønlands universitet er undervisningsspråket dansk eller grønlandsk, eller engelsk dersom underviseren ikke behersker de to språkene.

Ved universitetene på Island er islandsk hovedspråk for undervisning på lavere nivå.

⁴ Med "Nordens samfunnsbærende språk" refereres det i Språkdeklarasjonen til dansk, finsk, færøysk, grønlandsk, islandsk, norsk, samisk og svensk.

⁵ I perioden 2010-2013 har et nordisk nettverk for parallellspråklighet arbeidet med nasjonale statusrapporter for parallellspråksspørsmål på universitetsområdet (fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige). Deres resultater er foreløpig tilgjengeliggjort her: <http://nordiskparallelsprogsnet.blogs.ku.dk/femte-og-afsluttende-mode/>

I Norge er regjeringens hovedstrategi for parallellspråklighet «norsk når du kan, engelsk når du må». Universitetene har et ansvar for å utvikle norsk som fagspråk. I 2011 etablerte universitetet i Bergen et språksenter.

Spørsmål om mangespråklighet og flerspråklighet

3.A: På hvilken måte arbeides det for å sikre og styrke stillingen til de minoritetsspråk⁶ som i ett eller flere nordiske land er lovfestede minoritetsspråk?

3.B: På hvilken måte arbeides det med tegnspråksspørsmål⁷?

Oppfølging på nordisk nivå

Nettverket for språknemndene i Norden arrangerte i 2011 et nordisk seminar om tegnspråkene i Norden⁸. Formålet med seminaret var å etablere et nordisk tegnspråksnettverk. Nettverket driver sin egen nordiske blogg. Seminaret ble finansiert av nordiske midler under MR-Us budsjett for språkområdet.

Oppfølging på nasjonalt nivå

Nordisk samisk fag- og ressurscenter er et samarbeidsprosjekt mellom Samisk Parlamentarisk Råd og Sametingene i Finland, Norge og Sverige som startet opp i 2013.

Danmark følger opp den europeiske pakt om minoritetsspråk og avtalen som sikrer det tyske mindretalls språk i Sønderjylland. Videre gis det morsmålsundervisning i færøysk og grønlandsk. Rettigheter og forpliktelser i forbindelse med tegnspråk desentralisert til sektorene.

I Finland har en arbeidsgruppe utarbeidet et forslag til handlingsplan for revitalisering av de samiske språkene i Finland. Arbeidet med å styrke det finske og finlandssvenske tegnspråket har fortsatt etter det språkpolitiske program for tegnspråk kom i 2010. I regjeringsprogrammet fra 2011 gis minoritetsspråk inkl. tegnspråk særlig oppmerksomhet. Svensk i Finland styrkes gjennom «Svenska nu».

Færøyenes nyopprettede Språkråd vil også ta tegnspråksspørsmålet inn i sitt planleggingsarbeid.

I Grønland ble det i 2012 arrangert et møte om tegnspråk med nordisk deltagelse.

I Norge har Språkrådet fått ansvar for de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes, samt tegnspråk. Det finnes tegnspråksutdannelse ved tre norske høyskoler. Det er opprettet en samisk lærerutdannelse for grunnskolen.

I Sverige reguleres de nasjonale minoritetsspråkene og tegnspråk gjennom språkloven som følges opp av Språkrådet. Gjennom minoritetsloven har

⁶ Med "minoritetsspråk" refereres det i Språkdeklarasjonen i denne sammenheng til språkene samisk, kvensk, meänkieli, romani og jiddisch samt finsk (i Sverige) og tysk (i Danmark).

⁷ Det ble i 2012 opprettet et nordisk nettverk for tegnspråk i regi av nettverket for språknemndene i Norden. Nettverket driver informasjonsbloggen der det ligger rapporter blant annet om status for tegnspråk i Norden:

<http://nordiskateckensprak.wordpress.com/rapporter/>

⁸ Rapporten fra tegnspråksnettverket kan leses her:

<http://nordiskateckensprak.files.wordpress.com/2012/06/rapport-nordisk-arbetsseminarium-fc3b6r-sprc3a5kvc3a5rdare-i-teckensprc3a5k-20122.pdf>

minoritetsspråkene overordnet sett blitt styrket. Gjennom midler til Sameskolstyrelsen og utvikling av undervisningsmidler styrkes samisk. Skolverkets digitale portal tilbyr støtte til minoritetsspråklige elever under *Tema Modersmål*. Finsk i Sverige styrkes gjennom «Finska nu». Tegnspråk kan leses som emne i gymnasiet fra 2011 dersom skoleeier tilbyr det.

På Åland, som er et svenskspråklig område, følges utviklingen for svensk i Finland nøye. Det samarbeides i tegnspråksspørsmål med relevante myndigheter i Finland og Sverige.

Spørsmål om Norden som språklig foregangsregion

4: På hvilken måte arbeides det for å bidra til å gjøre Norden førende innenfor arbeidet med klarspråk (at myndigheter henvender seg til borgerne i et klart og forståelig språk)?⁹

Oppfølging på nordisk nivå

Nettverket for språknemndene i Norden arrangerte i 2011 og 2013 nordiske klarspråkskonferanser: *Juridisk sprog i Norden* (Island) og *Myndighetstexter ur medborgarperspektiv* (Finland). Nettverket for språknemndene i Norden har i 2012 arrangert et arbeidsseminar om klarspråk med deltagere fra alle de nordiske land, Færøyene og Grønland. Dansk Sprognævn og Språkrådet i Norge har etterfølgende på vegne av arbeidsgruppen skissert et mulig nordisk klarspråksprosjekt. Konferansene og seminarene ble arrangert med nordiske midler under MR-Us budsjett for språkområdet.

Oppfølging på nasjonalt nivå

I Finland, Norge og Sverige arbeides det med klarspråk i regi av offentlige myndigheter, slik det også har vært redegjort for tidligere. Både Norge og Sverige deler ut klarspråkpriser.

I Finland er det et fokus på myndighetenes språk både ut fra et klarspråksperspektiv og et lettlestperspektiv. Kommunförbundet har nettopp avsluttet et klarspråksprosjekt, som deler sine resultater og modeller på internett. En statlig myndighetsgruppe skal i løpet av 2013 legge frem en handlingsplan for utvikling av språket i lovgivningen og kommunikasjon mellom borgere og myndigheter.

I Norge ble prosjektet «Klart språk i staten» forlenget i perioden 2011-2013. Fra 2011 ble delprosjektet «Klart lovspråk» igangsatt etter at erfaringer fra både Norge og Sverige viser hvordan lovspråket påvirker språket i den øvrige myndighetskommunikasjonen.

I Sverige fremheves tre faktorer av betydning for en vellykket satsning på klarspråk: 1) at arbeidet starter på høyeste nivå, 2) at det finnes personer med riktig kompetanse som kan drive klarspråksarbeidet, 3) at det finnes en språklov og en språkmyndighet med ansvar for å gjennomføre språkpolitikken. Språkrådet har utgitt flere publikasjoner med konkrete råd i samarbeid med flere myndigheter.

Færøyene opprettet i 2013 et Språkråd, som også vil ha klarspråk som sitt rådgivningsområde.

I Grønland vil den nye oversetter- og tolkeutdanning legge til rette for oversettelse av danske myndighetstekster til et klart og forståelig grønlandsk.

⁹ Nettverket for språknemndene i Norden har samlet sine nordiske klarspråksrapporter her: http://nordisksprogkoordination.org/temaer/organisationer/organisationer-1/nordiske-sproгнаevn/copy2_of_sproгнаevnenes-netvaerk/klarsprogspublikationer

I kommunal- og landskapsförvaltningen på Åland følges det med på klarspråksarbeidet både i Finland og Sverige.

Henvisninger til Språkdeklarasjonen og tidligere redegjørelser

Lenke til Språkdeklarasjonen (2006):

<http://www.norden.org/da/publikationer/publikationer/2007-746>

Lenke til redegjørelse til Nordisk Råds sesjon om oppfølgingen av Språkdeklarasjonen i 2009 (første rapport):

<http://www.norden.org/sv/nordiska-raadet/sessioner-moeten-och-konferenser/sessioner/61-sessionen-2009/sessionsdokument/dokument-10>

Lenke til redegjørelse til Nordisk Råds sesjon om oppfølgingen av Språkdeklarasjonen i 2011 (andre rapport):

<http://www.norden.org/da/nordisk-raad/sager/dokument-15-2011>

Bilag 1- Sammenstilling av landrappporter 2013

Spørsmål om språkforståelse og språkkunnskap

1.A: Redegjør for læreplanenes kompetansemål når det gjelder undervisningen i og om skandinaviske språk (dansk, norsk og svensk) på både folkeskolenivå (grunnskole) og gymnasienivå (videregående skole).¹⁰ Angi om kompetansemålene er formulert ut fra et nabospråksperspektiv eller ut fra et fremmedspråksperspektiv. Redegjør eventuelt også for relevante kompetansemål for kulturforståelse.

1.B: Er undervisningen i og om skandinaviske språk (dansk, norsk og svensk) blitt styrket siden landrapportene i henholdsvis 2009 og 2011? Er det innført nye læreplaner eller gjennomført andre relevante tiltak, eksempelvis i lærerutdannelsene, kursvirksomhet rettet mot lærere, kampanjetiltak rettet mot skolen (evt. tiltak i forlengelse av den nordiske språkkampanje 2010-2012)?

1.C: Hvordan sikrer relevante myndigheter (nasjonale myndigheter og skoleeiere) seg at læreplanenes kompetansemål som omhandler undervisning i og om skandinaviske språk, følges opp i praksis? Finnes det undersøkelser som for eksempel disse undersøkelsene fra henholdsvis Norge (Språkrådet) <http://www.sprakradet.no/Toppmeny/Aktuelt/Norsklarere/> og Sverige (Lärarnas Riksförbund) <http://www.lr.se/opinionpaverkan/undersokningar/arkiv/nordiskasprakisvenskundervisningen.5.30bff3351397a05549c800014723.html?>

Danmark

1 A

I Danmark er der fastsat Fælles nationale Mål for faget dansk i folkeskolen. Undervisningen skal give eleverne adgang til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab. Kravene er, at eleverne skal kunne lytte til norsk og svensk med forståelse (det talte sprog), læse norske og svenske tekster med forståelse (det skrevne sprog, læse) og indgå i et mangesproget samfund og tilegne sig andre sprog (sprog, litteratur og kommunikation). Allerede efter 2. skoleår skal eleverne kunne forstå enkle norske og svenske tekster og udtryk.

Målene angiver, hvad undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig af kundskaber og færdigheder på bestemte klassetrin 2., 4., 6., og 9. klassetrin og ved afslutningen af undervisningen 9. eller 10. klassetrin. Målene er senest ændret i 2009 og fremgår af bekendtgørelse nr. 748 af 13. juli 2009 om formål, trin- og slutmål for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål)

Formålsbestemmelsen for faget dansk angiver i stk. 3.

- Undervisningen skal give eleverne adgang til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab.

Slutmål og trinmål for faget dansk angiver:

- Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

Inden for temaet - Det talte sprog

Slutmål efter 9. og 10. klasse:

- Lytte til norsk og svensk med forståelse.

¹⁰ I redegjørelsen er det ønskelig å kunne å sammenligne læreplanene på tvers av landene. Kompetansemålene kan eksempelvis stilles opp på denne måten:

"Kompetansemål etter 7. årstrinn: Eleven skal kunne lese enkle litterære tekster på svensk og dansk og gjengi innholdet".

Trinmål:

Efter 2. klasse:

- Forstå enkle norske og svenske ord og udtryk

Efter 4. klasse:

- Forstå enkle norske og svenske tekster og andre udtryksformer

Efter 6. klasse:

- Forstå lette norske og svenske tekster og andre udtryksformer og kende til nogle ligheder og for-skelle mellem nabosprogene

Efter 9. klasse:

- Forstå norsk og svensk i store træk og have kendskab til ligheder og forskelle mellem nabosprogene.

Inden for temaet - Det skrevne sprog læse

Slutmål efter 9. og 10. klasse:

- Læse norske og svenske tekster med forståelse

Trinmål:

Efter 2. klasse:

- Læse lette norske og svenske ord og sætninger

Efter 4. klasse:

- Læse lette og korte norske og svenske tekster

Efter 6. klasse:

- Læse lette norske og svenske tekster

Efter 9. klasse:

- Læse norske og svenske tekster

Inden for temaet - Sprog, litteratur og kommunikation

Slutmål efter 9. og 10. klasse:

- Indgå i et mangesproget samfund og tilegne sig andre sprog.

Trinmål

Efter 2. klasse:

- Forstå, at der er mange sprog, og at de rummer forskellige udtryksmuligheder

Efter 4. klasse:

- Iagttage forskelle og ligheder i sprog fra forskellige kulturer

Efter 6. klasse:

- Forstå samspillet mellem sprog og kultur og betydningen af sproglig mangfoldighed

Efter 9. klasse:

- Udvikle sproglig og kulturel kompetence til brug i en globaliseret verden.

Gymnasiale uddannelser

Læreplanerne i de gymnasiale uddannelser er senest blevet ajourført pr. august 2010. Dansk i forhold til det nordiske sprogfællesskab er specifikt udtrykt i kernestoffet i læreplanerne for danskfaget på alle gymnasiale uddannelser. I stx-, hf- og htx-uddannelserne fremgår det, at "norske og svenske tekster på originalsprog" indgår, mens det i hhx-uddannelsen fremgår, at "oversatte og nordiske tekster" (det vil igen sige på originalsprog) indgår.

Almen sprogforståelse i stx-uddannelsen danner bro til grundskolen ("Fælles mål") og er starten på det systematiske arbejde med sprog (både dansk og fremmedsprog), som karakteriserer gymnasiet. Den sproglige viden og bevidsthed, som opbygges gennem almen sprogforståelse og arbejdet i dansk og fremmedsprog gennem hele gymnasieforløbet er studieforberedende til videregående uddannelser. I hhx-uddannelsen indgår danskfaget sammen med fremmedsprogene i kultur- og sprogområdet (studieområdets del 1), der beskæftiger sig med grundlæggende viden om

sprog og om sammenhængen mellem sprog, kultur og kommunikation. I htx-uddannelsen indgår sprog og kommunikation med det formål, at eleverne udvikler deres sproglige og kommunikative indsigt og erfaring, mundtligt og skriftligt, med henblik på at tilegne sig viden og formidle resultater, holdninger og vurderinger.

Udgangspunktet for at inddrage nordisk sprog og nordiske tekster i undervisningen er en nabosprogsdidaktik. I det sproglige arbejde kommer det til udtryk ved, at der fokuseres på sproglige ligheder og forskelle mellem de nordiske sprog, mens litterære inspirationskilder er et særligt omdrejningspunkt i litteraturundervisningen fx i forbindelse med periodelæsning.

I landerapporten fra 2009 beskrives faget dansk som andetsprog på grundskoleniveau. Et tilsvarende fag med egen skriftlig prøve har kørt som forsøg på hf (både enkeltfag og som del af en hel hf-uddannelse, hvor det erstatter et almindeligt dansk A).

I august 2013 er der på baggrund af rapportering fra en følgegruppe foretaget justeringer af læreplanen. Justeringerne imødekommer følgegruppens anbefalinger ved at øge fokus på kursisternes fremmedsproglige baggrund. Det betyder, at fremmedsprogsdidaktik nu har en mere central rolle i faget.

I erhvervsuddannelserne lægges der stor vægt på at bibringe eleverne tilfredsstillende kundskaber i dansk og matematik. Norsk og svensk indgår ikke i læreplanerne for erhvervsuddannelserne. Ministeret er ikke bekendt med, at der er sproglige problemer ifm. gennemførelse af fx praktik eller job i et andet skandinavisk land.

1 B

Danske forlag og producenter udgiver løbende materialer til undervisningen i de skandinaviske sprog. Det fremmer interessen og motivationen hos lærerne og styrker undervisningen.

Der er i perioden 2007 - 2012 uddannet 40 danske sprogpiloter ud af i alt 135 sprogpiloter, der kan rådgive om nabosprogsundervisning.

Danmark deltager i Nordisk Biblioteksuge, der arrangeres af Foreningerne Norden. Biblioteksugen begynder mandag den 11. november 2013 for 17. gang. Her sætter man sig ned og læser højt af den samme litteratur på det samme tidspunkt i hele Norden. Morgengry er højtlesning for børn om morgenen - i år delt op i to værker - et værk for yngre børn og et værk for ældre børn. Skumringstimen er højtlesning for voksne om aftenen. Over 100 danske biblioteker er registreret.

I forbindelse med 200-året for 1814 er der fokus på de sproglige konsekvenser i Norge, Danmark og i nogen grad også i Sverige. Der afholdes allerede i september 2013 et seminar med sproget som emne i regi af Fondet for dansk-norsk Samarbejde i samarbejde med folketing og ambassade.

Der blev i 2013 indført en ny læreruddannelse. Uddannelsen er gået fra at være indholdsstyret til styret efter kompetencemål. Kravene er samtidig blevet skærpet til de enkelte kompetencemål på uddannelsen. Et af kompetencemålene er viden og færdigheder i nordiske sprog.

1 C

Folkeskolen er en kommunal opgave. Den enkelte skoles leder har inden for rammerne af lovgivningen og kommunalbestyrelsens og skolebestyrelsens beslutninger ansvaret for undervisningens kvalitet i henhold til folkeskolens

formål. Det er skolelederens og i sidste ende kommunalbestyrelsens ansvar at sikre, at lovgivningen bliver overholdt.

Finland

1 A

Undervisningen i svenska som det andra inhemska språket ingår i grunderna för den grundläggande utbildningen och målet är en funktionell språkfärdighet. Alla finska barn studerar det andra inhemska språket (svenska för finsktalande barn) i skolan.

Utöver modersmålet ska det ingå minst två andra språk (A1 och B1) i grundskolan. Dessutom kan skolorna ordna frivillig undervisning i språk (A2 och B2). Av de obligatoriska språkstudierna ska ett språk vara antingen finska eller svenska. A1-språken omfattar minst 16 årsveckotimmar medan B1-språken omfattar minst sex årsveckotimmar. De första språkstudierna, det så kallade A1-språket, inleds senast i klass tre. Undervisning i det andra obligatoriska, det så kallade B1-språket, inleds i klass sju.

Finskspråkiga elever kan inleda sina språkstudier i svenska, och svenskspråkiga elever sina språkstudier i finska redan i första klassen ifall skolan frivilligt valt att erbjuda denna språkundervisning. Eleverna kan med andra ord både välja när språkstudierna i det andra inhemska språket inleds och hur omfattande studierna ska vara.

Statsrådet fattade beslut om den nya timfördelningen i den grundläggande utbildningen i juni 2012. Enligt den nya timfördelningen ska språkprogrammen bli mer mångsidiga genom att man erbjuder utbildningsanordnarna möjligheten att ordna undervisning i A2- och B2-språk med hjälp av statens specialunderstöd. Undervisningen i B1-språket tidigareläggs så att undervisningen inleds i sjätte årskurs. På så sätt stärker man särskilt en levande tvåspråkighet i skolorna och i samhället.

Kulturpolitiska ministerarbetsgruppen beslöt också att den grundläggande utbildningens minimitimantal höjs med tre årsveckotimmar samt att anordnaren av undervisning kommer att vara förpliktigad att erbjuda det frivilliga A2-språket. Meningen är att man fattar beslut om att öka minimitimantalet för valbara ämnen med tre årsveckotimmar under våren 2013, och att man senast i slutet av 2014 avlåter en lagproposition till riksdagen om förpliktigandet att erbjuda A2-språket.

Läroplaner som utarbetats enligt förordningen tas i bruk i alla åldersklasser inom den grundläggande utbildningen från och med 1.8.2016.

1 B

Gällande undervisningen i svenska i de finskspråkiga skolorna har man under de senaste åren satt igång ett antal projekt för att göra svenska mera attraktivt bland de finskspråkiga ungdomarna. Av de pågående projekten är det viktigaste Svenska nu. Projektet arbetar för bättre och motiverande svenskundervisning i Finland, förmedlar svensk ungdomskultur och levande möten med det svenska språket till och inom Finland samt vill bidra till att unga upprätthåller flera språk parallellt.

"Svenska nu" vill erbjuda ett nordiskt alternativ till anglosaxiska kulturen genom att sammanföra elever med svensk kultur från Sverige och Finland. Målet är att göra svenska språket levande, stöda svensklärare och bredda kulturutbudet i skolan genom att organisera turnéer med författare, regissörer, musiker och filmföreställningar. "Svenska nu" vill uppmuntra ungdomar till att använda svenskan och visa att svenskan inte bara är nyttigt utan också roligt. Se närmare om "Svenska nu": www.hanaholmen.fi

En arbetsgrupp för utvecklingen av undervisningen i det svenska språket tillsattes i mars 2011. Arbetsgruppen utvärderade i sin rapport i mars 2012 omfattningen av undervisningen i svenska och undervisningsarrangemangen på olika utbildningsstadier samt redde ut olika möjligheter för hur undervisningen i svenska kan ordnas i den grundläggande utbildningen utgående från de svenskspråkigas språkliga rättigheter i grundlagen och språklagen. Arbetsgruppen kom också med förslag på hur man kunde förbättra undervisningen och inlärningen av det svenska språket på alla utbildningsstadier samt hur den språkliga jämställdheten kan tryggas.

Enligt arbetsgruppen har språkfärdigheterna i svenska språket försvagats av flera orsaker. Undervisningen i svenska har blivit mindre och mera ensidig i den grundläggande utbildningen. Så kallade B1-lärokursen har till sin omfattning minskat med hälften jämfört med 1970-talet. Efter reformen av studentexamen blev det andra inhemska språket ett frivilligt ämne i studentskrivningarna 2004. Detta beslut har lett till att antalet studenter som valt att skriva svenska sjunkit så att det 2009 uppgick till endast 68 procent. Det finns också regional variation och skillnader mellan könen när man närmare granskar vem som väljer att skriva svenska. Dessa ändringar i struktur och mängd inverkar på kvaliteten på språkutbildningen och kontinuum av studierna i svenska från småbarnsfostran till vuxenutbildning.

Arbetsgruppen anser att det är nödvändigt att granska hur undervisningen i svenska språket utvecklas ur tre olika synvinklar. Dessa synvinklar är *principerna för utbildningskontinuum och trygghet av jämförbart lärande, utveckling av läroplaner och undervisningsmetoder samt utveckling av invandrades möjligheter att erhålla den nivå på språkkunskaper i svenska* som behövs för att klara sig i arbetslivet. Arbetsgruppen föreslår konkreta åtgärder bl.a. för utvärderingen, lärarutbildningen och lärarnas fortbildning.

1 C

Kommunerna är skyldiga att anordna grundläggande utbildning för barnen inom kommunens område. De kommunala skolmyndigheterna kan också anordna utbildning på andra stadier. Inom kommunen svarar skolnämnden eller någon annan av kommunen utsedd nämnd för anordnandet av utbildningstjänsterna. Kommunens skol- eller utbildningsverk svarar för planering, beredning och verkställande av utbildningsfrågor i enlighet med nämndens beslut. Varje skola och läroanstalt har en rektor som svarar för dess verksamhet.

Utbildningsanordnarnas verksamhet styrs av de mål som anges i lagstiftningen och av läroplansgrunderna. Läroplaner kan godkännas t.ex. kommun- eller skolvis. Utbildningsanordnaren bör utvärdera sin utbildning och bedöma vilken verkan den har samt delta i extern utvärdering av sin verksamhet.

För den externa utvärderingen har undervisnings- och kulturministeriet ett särskilt råd för utbildningsutvärdering, som organiserar utvärderingsverksamheten som ett nätverk mellan universiteten, Utbildningsstyrelsen och andra utvärderingsexperter. Ministeriet kan också ge en enskild utvärdering i uppdrag åt någon annan än rådet för utbildningsutvärdering.

Færøyene

1 A

Folkeskolen

Bestemmelserne for undervisning i skandinaviske sprog i den færøske grundskole findes i læreplanerne for færøsk (modersmålsundervisningen) og dansk (første fremmedsprog). I færøskfaget indgår færøsk sproghistorie fra norrøn tid til nutiden og her optræder det nordiske sprogfællesskab som en vigtig del af faget. I færøsk arbejdes der med tekster på nordiske

originalsprog (specielt islandsk og norsk) og der lægges vægt på, at eleverne hører og læser tekster på disse sprog.

I faget dansk lægges der vægt på at eleverne skal opleve det danske sprog som en port til en større nordisk sammenhæng. I danskundervisningen indgår dansk og anden nordisk litteratur på de respektive skandinaviske sprog.

De faglige kompetencemål lægger op til at eleverne får kundskab til de nordiske sprog og at de desuden kan forstå norsk og svensk tale.

- Kompetencemål i færøskfaget efter 6. årstrin: Eleven kan påvise kundskab til vore nordiske nabosprog, især islandsk og norsk.
- Kompetencemål i færøskfaget efter 9. årstrin: a) Eleven kan påvise slægtskab mellem færøsk og de andre nordiske sprog, især islandsk og norsk, og b) eleven kan påvise kundskab til vore nordiske nabosprog, især islandsk og norsk, både på skrift og i tale.
- Kompetencemål i danskfaget efter 6. årstrin: Eleven kan læse enkle svenske og norske tekster og forstå det, som han har læst.
- Kompetencemål i danskfaget efter 9. årstrin: Eleven forstår svensk og norsk tale.

Gymnasiet

Nye læreplaner for gymnasiet træder i kraft i august 2013. Her gælder hovedsaglig de samme regler på det nordiske sprogområde som for grundskolen. I færøskfaget indgår færøsk sproghistorie fra norrøn tid til nutiden og her optræder det nordiske sprogfællesskab som en vigtig del af faget. I færøsk arbejdes der med tekster på nordiske originalsprog (især islandsk og norsk) og der lægges vægt på, at eleverne hører og læser tekster på disse sprog.

Kompetencemålene i færøskfaget på gymnasialt niveau, i forbindelse med det nordiske sprogfællesskab, stræber efter at eleven er i stand til at belyse færøsk sproghistorie generelt og at påvise slægtskab til de andre nordiske sprog. Dertil skal eleven vise at han har kendskab til de nordiske nabosprog både på skrift og i tale.

I danskfaget på gymnasieniveau bliver der udtrykkelig gjort klart, at det danske sprog og den danske kultur er en del af den nordiske kultur. Derfor vil det danske sprog give eleven adgang til andre nordiske sprog og en fælles kulturforståelse som vil styrke den nordiske identitet. I danskfaget vil der blive undervist i svensk og norsk sprog og litteratur. Kompetencemål i danskfaget på gymnasieniveau i forbindelse med det nordiske sprogfællesskab stræber efter at eleven kan læse svenske og norske tekster og forstå det, som han har læst, og at eleven dertil skal forstå svensk og norsk tale.

1 B

Undervisningen i skandinaviske sprog er ikke blevet styrket specielt siden den seneste afrapportering i 2011, da nye læreplaner for folkeskolen trådte i kraft. I år (2013) træder nye læreplaner for gymnasiet i kraft. Disse nye læreplaner for gymnasiet, i fagene færøsk (modersmålsundervisningen) og dansk (valgfag i gymnasiet) lægger vægt på at inddrage det nordiske sprogfællesskab som en del af fagenes kerneområder og faglige kompetencemål.

1 C

I og med at undervisningen i de skandinaviske sprog indgår som kerneområder i fagene færøsk (modersmålsundervisning) og dansk (første fremmedsprog i folkeskolen, valgfag i gymnasiet), foruden som direkte faglige kompetencemål i begge fag, og at dette fremgår klart i de nye læreplaner for både folkeskole og gymnasium, som skolerne er forpligtede at leve op til, vil undervisningen i skandinaviske sprog blive sikret både i folkeskole og i gymnasium.

Grønland

1 A

Folkeskoleområdet

I henhold til Inatsisartutlov nr. 15 af 3. december 2012 om folkeskolen har eleverne i folkeskolen mulighed for at få undervisning i nabosprogforståelsen på yngste- og ældste trin. Der er udarbejdet læringsmål i læreplanerne om nabosprogsundervisning, hvor der gives mulighed for undervisning om blandt andet vestnordiske relationer.

Gymnasieområdet

Dansk på højeste niveau, A-niveau, er i henhold til Inatsisartutlov nr. 13 af 22. november 2011 om den gymnasiale uddannelse obligatorisk i den gymnasiale uddannelse.

Loven indeholder en styrkelse af den sproglige dimension af gymnasieuddannelsen ved at fastslå, at der i alle fag skal anvendes en andetsprogspædagogisk tilgang til undervisningen. Dette indebærer, at både elevernes grønlandske modersmål og deres (oftest) danske andetsprog gøres til genstand for øget opmærksomhed og træning.

1 B

Der er ikke sket ændringer i den hidtidige praksis i danskundervisningen på læreruddannelsen. Der arbejdes dog på at lave dansk andetsprogsdidaktik. Det grønlandske Sprogsekretariat, Oqaasilerifik, har desuden udviklet en grønlandsk/dansk og dansk/grønlandsk ordbog til mobiltelefon, som frit kan downloades fra sekretariatets hjemmeside.

Gymnasierne benytter sig ofte af Nordisk Ministerråds uddannelsesprogram Nordplus, til at arrangere studie- og uvekslingsbesøg. Eksempelvis har elever fra Qeqqani Ilinniarnertuunngorniarfik/Midtgrønlands Gymnasium besøgt og haft besøg af samiske elever fra Karasjok i Nordnorge, hvor temaet for elevernes fælles arbejde var problematikken vedrørende majoritets/minoritetssprog.

1 C

Generelt bliver undervisningen efter læreplanerne i det enkelte fag, herunder også de fag, der omhandler skandinaviske sprog, sikret ved prøver og eksamener med censorer. Herudover skal den enkelte underviser udarbejde undervisningsbeskrivelser, således at elever, andre lærere, censorer, rektorer og andre kan orientere sig i undervisningsforløbene for de enkelte klasser og hold.

Island

Læreplan for enkelte fag er fra 2013. I den bruges kompetansemål for alle fag, bl.a. fremmede språk. I grunnskolen er det dansk (norsk, svensk) og engelsk. I den videregående skole tillegges flere mål, bl.a. fransk, spansk, tysk. I tidstabellen er det en bestemt mængde timer fremmedspråkene får og skolen kan frit tildele hvor mange timer hvert språk får. Skolen bestemmer også selv hvornår den begynder undervise i fremmede språk.

Kompetansemålene deles i tre trinn med jevn timestfordeling. Man regner med at eleven har nådd kompetanse på tredje trinn(B2 i portfolio rammen) ved grunnskolens slutt.

Norge

1 A

Målene i læreplanene er ikke endret siden forrige rapportering. I formålet for læreplanen i norsk hovedmål står følgende om nordiske språk: "Norsk språk og kultur utvikles i en situasjon preget av kulturelt mangfold og

internasjonalisering, i samspill med nordiske nabospråk og minoritetsspråk i Norge og med impulser fra engelsk.”

Hovedområdet språk og kultur dreier seg blant annet om norsk og nordisk språk- og tekstkultur, men med internasjonale perspektiver.

I kompetansemålene i læreplanen i norsk er nordisk eller dansk og svensk med på alle trinn der det er formulert kompetansemål, bortsett fra på Vg1/1.trinn i videregående. Elevene skal:

Etter 4.trinn

- forstå noe svensk og dansk tale

Etter 7.trinn

- lese enkle litterære tekster på svensk og dansk og gjengi innholdet

Etter 10.trinn

- forstå og gjengi informasjon fra svensk og dansk dagligtale
- lese og gjengi innholdet i et utvalg tekster på svensk og dansk

Vg2/2.trinn i videregående opplæring

- gjøre rede for likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene og mellom norrønt og moderne norsk språk
- gjøre rede for et utvalg nordiske tekster i oversettelse og i original

Vg3/3.trinn i videregående opplæring

- beskrive og sammenligne de nordiske lands språksituasjon og språkpolitikk

I Norge har undersøkelsen ”Spørsmål til Skole-Norge 2012” vist en økning i antall skoleeiere og skoler som rapporterer positivt om gjennomføring av språkopplæring i henhold til kompetansemålene i læreplanene. Økningen er basert på sammenlikning med resultatene fra forrige rapportering i 2010.

1 B

Grunnskole og videregående opplæring

Det har ikke skjedd endringer i omfanget av nordisk etter 2006 i norsk grunnopplæring. Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å gå igjennom og revidere de gjennomgående læreplanene i fellesfag. De reviderte læreplanene skal tre i kraft fra 1. august 2013. Det ligger ikke eksplisitt i oppdraget at omfanget av kompetansemålene eller undervisningen i skandinaviske språk skal styrkes.

Nordiske forfatterbesøk i skolen er et eksempel på tiltak som ga god effekt i den nordiske språkkampanjen (2011). Foreningen Nordens avdeling i Norge fikk ansvaret for å koordinere arbeidet og samarbeide med sine søsterforeninger for å videreføre forfatterbesøk i skolene. Arbeidet inngår i det løpende arbeidet med nabospråkforståelse. Nordisk språkkoordinasjon er bedt om å vurdere evt. videre oppfølging etter 2012.

Lærerutdanning

Reformen i lærerutdanning har resultert i to nye utdanninger som kvalifiserer for undervisning i grunnskolen, Grunnskolelærerutdanning for 1.-7. trinn og Grunnskolelærerutdanning for 5.-10. trinn. I forskriften¹¹ finner vi følgende under felles læringsutbyttebeskrivelse under ferdigheter:

- mestrer norsk muntlig, norsk skriftlig både bokmål og nynorsk, og kan bruke språket på en kvalifisert måte i profesjonssammenheng
- kan bidra til å styrke internasjonale og flerkulturelle dimensjoner ved skolens arbeid og bidra til forståelse for samenes status som urfolk

¹¹ <http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20100301-0295.html>

I de nasjonale retningslinjene¹² er skandinaviske språk omtalt under norskfaget:

(Læringsutbyttebeskrivelse for Norsk 1, 1.-7. trinn, obligatorisk i studiet)

- "kan leggje til rette for møte med tekstar på dansk og svensk, både munnlege og skriftlege, og samiske og utanlandske tekstar i omsetjing"

(Læringsutbyttebeskrivelse for Norsk 1, 5.-10. trinn, valgfag i studiet)

- "har kunnskap om svensk, dansk og samisk og kjennskap til andre nordiske språk og nasjonale minoritetsspråk"

Samisk lærerutdanning er underlagt egen forskrift, se svar på spørsmål 3. Lærerutdanning i og på samisk tilbys nå som før ved Samisk høgskole. Undervisningen skjer i hovedsak på nord-samisk, men det skal være mulig å ta lærerutdanning med særlig vekt på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk språk og kultur. Høgskolene i Bodø og Nord-Trøndelag har ansvaret for å gi undervisning i henholdsvis lulesamisk og sørsamisk språk og kultur som del av lærerutdanning eller som videreutdanning. Samisk høgskole har det nasjonale ansvaret for samisk lærerutdanning og for å koordinere nettverksbygging med de andre høgskolene.

Sametinget har vært konsultert i forbindelse med lærerutdanningsreformen og fastsettelse av forskrifter.

1 C

Det er skoleeier (kommuner, fylkeskommuner) som har ansvar for at opplæringen blir gitt i tråd med læreplanverket. Læreplanene er forskrifter og styrer innholdet i opplæringen. Det betyr at elevene skal ha opplæring i de kompetansemålene som inngår i læreplanen, det vil si også i dansk, svensk og nordisk. Hvor mye tid som blir brukt til opplæring på dette området, er det skolen ved rektor/lærerne som bestemmer.

Sverige

1 A

Som rapporterades vid den föregående uppföljningen av språkdeklarationen berörs nordiska språk i kursplanerna i svenska, såväl i grund- som gymnasieskolan. Det nordiska perspektivet är även väl belyst i läroplanerna.

I grundskolans läroplan återfinns ett kunskapsmål om att "skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola har fått grundläggande kunskaper om de nordiska språken". I kursplanen i svenska för årskurs 7–9 anges att det ska ingå som ett centralt innehåll att lärarna bl.a. undervisar om:

- språkbruk i Sverige och Norden
- några kännetecknande ord och begrepp för de nordiska språken
- skillnader och likheter mellan språken.

I läroplanen för gymnasieskolan finns det nordiska perspektivet belyst i kunskapsmål, bl.a. mål om "insikter i centrala delar av det nordiska kulturarvet" och om "att kunna bedöma skeenden ur nordiskt perspektiv". I gymnasieskolans ämnesplan för svenska finns som centralt innehåll i kursen svenska 2 bl.a. "dansk och norsk skönlitteratur delvis på originalspråk" och "språkförhållanden i Sverige och övriga Norden, t.ex. språklagstiftning, minoritetsspråk och dialekter".

¹²

http://www.regjeringen.no/upload/KD/Rundskriv/2010/Retningslinjer_grunnskolelaerer_utdanningen_1_7_trinn.pdf og

http://www.regjeringen.no/upload/KD/Rundskriv/2010/Retningslinjer_grunnskolelaerer_utdanningen_5_10_trinn.pdf

Sammantaget kan konstateras att de skandinaviska språken i ämnet svenska förekommer främst ur ett grannspråksperspektiv med kunskaper om samt likheter och skillnader i fokus.

Statens skolverk förvaltar Språkkampanjens webbplats som är ett stöd till lärarna i deras arbete med nordiska språk. Målgruppen är de som ska undervisa i danska och norska inom ämnet svenska i grundskolan och i gymnasieskolan. Skolverket har skapat en samlingsplats med länkar, information och inspirationsmaterial. Se: http://www.skolverket.se/utveckling_och_bidrag/amnesutveckling/sprak/nordiska_sprak

1 B

Eftersom nya läroplaner med nya kursplaner respektive ämnesplaner infördes under föregående läsår har fokus varit på generell implementering av de nya styrdokumenterna.

1 C

I Sverige har skolhuvudmännen (kommuner och fristående skolor) ansvar för grund- och gymnasieskolorna. Huvudmännen ansvarar för att verksamheten följs upp och utvärderas, bl.a. avseende de kompetens- eller kunskapsmål i läroplanerna som rör de skandinaviska språken.

På central nivå har Statens skolinspektion ett uppföljningsansvar. De kvalitetsgranskningar som gjorts av ämnet svenska har till dags dato inte specifikt berört skandinaviska språk.

Sammanfattningsvis pågår ett mycket stort omställningsarbete i svensk skola utifrån de nya styrdokumenterna. I läro-, kurs- och ämnesplaner finns undervisning i och om skandinaviska språk väl framskrivet. Kommande år får visa hur detta följs upp i praxis. Sverige välkomnar också den nya organisationen på språkområdet i Norden, vilken förhoppningsvis kan stödja skolor och lärare i deras konkreta arbete utifrån styrdokumenterna.

Åland

1 A

Nordiska kontakter och möten är ett instrument för att främja en fördjupad dialog, förtydliga den nordiska samhörigheten och stärka förståelsen för Nordens samhällsbärande språk.

I syfte att öka språkförståelsen för de nordiska språken stöder Ålands landskapsregering verksamheter där språken är synliga i landskapet, t.ex. i pappers- och elektronisk form på bibliotek och i olika kulturaktiviteter på området för konst, drama, film och tv. Satsningar har gjorts på att utveckla och stärka avtalet med ministerrådet om att inom landskapsförvaltningens hägn upprätthålla Nordplus Informationspunkt Åland (InfoP-Å). I syfte att bidra till en utökad språklig och kulturell förståelse har byrån informerat utbildnings- och kultursektorn i landskapet om Nordplus-programmens möjligheter till utökad kunskapsutbyte, gemensamma utvecklingsprojekt och nätverkskapande mellan de nordiska länderna.

Förståelse för och kunskaper i de nordiska språken främjas även av aktiviteter inom Nordens institut på Åland (NIPÅ) riktade till barn, unga och vuxna. Institutets verksamhet stärker det åländska kulturlivet och utvecklar samarbetet mellan Åland och de övriga nordiska länderna på det allmänskulturella området. Avsikterna i institutets senaste mål- och resultatkontrakt att förmedla nordisk konst och kultur till Åland, att betona kulturell mångfald och interkulturell dialog och att utveckla information och nätverksbygge har uppfyllts väl.

I av landskapsregeringen fastställda läroplansgrunder och kursplaner anges målsättning och innehåll för skolornas undervisning och övriga verksamhet. I anvisningarna betonas

- att den åländska skolan ska ge sina elever och studerande insikter om att de som individer är en del av ett örike, vars invånare förenas av en gemensam kulturtradition och den livsmiljö som ett självstyrt landskap utgör,
- att de unga ska fostras till att känna ansvar för att bevara och utveckla självstyrelsen, demilitariseringen, det svenska språket och samhörigheten med de övriga nordiska länderna samt att respektera andra befolknings- och språkgrupper,
- att skolan ska regelbundet lyfta fram frågor om den åländska identiteten och åländska kulturtraditioner i förhållande till den nordiska och internationella kulturella mångfalden,
- att i det åländska språkområdet gäller svenska skriftspråksnormer som i huvudsak överensstämmer med skriftspråket i Sverige. Barn och unga bör efter hand tillägna sig förmågan att skriva enligt dessa vedertagna normer, och kunna anpassa stilnivå och språkriktighet, meningsbyggnad och ordval, stavning och handstil enligt olika krav beroende på typ av text,
- att i syfte att öka möjligheterna till ett givande utbyte med grannländerna och de övriga nordiska länderna ska elever och studerande även bekanta sig med danska och norska i tal och i viss mån i skrift
- att i slutet av årskurs 6 ska eleverna känna till de språk som talas i de nordiska länderna, vid slutbedömningen i årskurs 9 ska eleverna kunna jämföra svenska språket med andra nordiska språk och ha läst nordisk skönlitteratur i form av dikter, sagor, berättelser, serier och noveller
- att i den allmänbildande gymnasieutbildningen i svenska ingår en kurs benämnd *Texter i Norden*, vilken behandlar skillnader och likheter mellan de nordiska språken - språkpolitik, samtalsstrategier som underlättar umgänget i Norden, skönlitterära författarskap och texter i den nordiska litteraturen
- att på den avsedda gymnasienivån ska de studerande känna igen de nordiska språken i både tal och skrift även som förstå texter på andra nordiska språk; i första hand danska och norska
- att elever och studerande ska praktiskt träna danska och norska genom till exempel brevkontakt, och andra verkliga eller virtuella möten med personer från ifråga varande språkområden.

1 C

På Åland ansvarar skolornas huvudmän (lokala kommun- och gymnasiemyndigheter) för övervakningen av skolornas undervisning och övriga verksamhet. Hur undervisningen och verksamheten genomförs beskrivs i skolornas egna arbets- och kursplaner. Huvudmännen följer upp att skolornas rektorer och föreståndare pedagogiskt leder och utvecklar undervisningen tillsammans med lärarna i den riktning planerna anger. Planerna tillställs årligen landskapets centrala utbildningsmyndighet för kännedom.

Landskapsförvaltningens utbildnings- och kulturavdelning har ett centralt ansvar för kvalitetsgranskning, tillsyn och uppföljning av skolornas undervisning och verksamhet. Avdelningen granskar årligen skolornas arbets- och kursplaner. Ämnesvisa inlärningsresultat följs upp regelbundet, distriktsvis och skolvis. På grundskolenivå har skolornas undervisning i svenska centralt följts upp vartannat år alltsedan grundskolans decentralisering under tidigt 1990-tal. I förhållande till motsvarande finländska nationella resultat har de åländska inlärningsresultaten varit

mycket goda, även då det gäller förståelse för och kunskap om skandinaviska språk.

Spørsmål om parallellspråklighet

2.A: Arbeides det med nasjonale strategier for parallellspråklighet mellom engelsk og Nordens samfunnsbærende språk,¹³ for eksempel i regi av språkråd, språknemnder eller andre myndigheter?

2.B: Hvordan ivaretas parallellspråklighet mellom engelsk og nasjonalspråket som vitenskapelige språk innenfor universitetssektoren og høyskolesektoren? I hvilken grad er det innført parallellspråksstrategier ved høyere utdannelseinstitusjoner? Kan det i så fall sies noe overordnet om hovedinnholdet i strategiene, for eksempel i forhold til undervisningsspråk og publiseringsspråk?¹⁴ Er det mulig for studenter å avlegge eksamen på et annet av Nordens samfunnsbærende språk ved høyere utdannelseinstitusjoner?

Danmark

2 A

Danmark har ikke en national sprogstrategi, men arbejder til gengæld med en offensiv sprogindsats på baggrund af et sæt anbefalinger fra et omfattende sprogekspertudvalgsarbejde. I disse år er der et stort fokus på fremmedsprog og temaet er således reflekteret i en række aktuelle indsatser. Et eksempel er, at Danmark i starten af 2013 blev medlem af European Center for Modern Languages (ECML15) og i den forbindelse er der etableret et nationalt kontaktpunkt med et konsortium af videregående uddannelsesinstitutioner. Den decentrale forankring er vigtig for at skabe kontakt til de enkelte uddannelses- og fagmiljøer. Fremmedsprog indgår derudover også i den nye nationale internationaliseringshandlingsplan 16.

2 B

Efter beslutning fra bestyrelsen for Københavns Universitet blev Center for Internationalisering og Parallelsproglighed (CIP) etableret i 2008. Centret forsker i parallelsproglighed og udvikler og anvender behovsanalyser og diagnostiske test. Kerneaktiviteten i CIP er at gennemføre forskningsbaserede sprogkurser, der er skræddersyede til de forskellige behov på universitetet. Det kan tilføjes, at Københavns Universitet i 2012 vedtog, at CIP skulle være permanent.

I perioden 2010-2013 har et nordisk netværk for parallellspråklighet arbeidet med nasjonale statusrapporter for parallellspråkspørsmål på universitetsområdet (fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige).

Der henvises til den danske statusrapport fra 2013, der er tilgjengeliggjort her: <http://nordiskparallelsprogsnet.blogs.ku.dk/femte-og-afsluttende-mode/> På side 49 i den danske statusrapport fremgår følgende om strategier:

"Universiteterne er fra flere instanser, herunder Kulturministeriet, Nordisk Ministerråd, Danske Universiteter og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og

¹³ Med "Nordens samfunnsbærende språk" refereres det i Språkdeklarasjonen til dansk, finsk, færøysk, grønlandsk, islandsk, norsk, samisk og svensk.

¹⁴ I perioden 2010-2013 har et nordisk netværk for parallellspråklighet arbeidet med nasjonale statusrapporter for parallellspråkspørsmål på universitetsområdet (fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige). Deres resultater er foreløpig tilgjengeliggjort her: <http://nordiskparallelsprogsnet.blogs.ku.dk/femte-og-afsluttende-mode/>

¹⁵ <http://www.ecml.at/>

¹⁶ <http://fivu.dk/uddannelse-og-institutioner/internationalisering/regeringens-strategier-for-internationalisering/internationaliseringsstrategi/internationaliseringsstrategi>

Udvikling blevet opfordret til at udforme sprogpolitikker. Det har ført til at de fleste af de otte universiteter i Danmark i dag har en sprogpolitik".

Det betyder bl.a., at universiteterne er pligtige til at indrapportere, i hvilket omfang og med hvilken begrundelse der undervises på engelsk.

Finland

2 A og B

Finland stiftede en ny universitetslag 2009. I lagen konstateres følgende;

"Undervisnings- og examensspråken ved Helsingfors universitet, Bildkonstakademin, Sibelius-Akademin og Teaterhögskolan är finska och svenska. På undervisnings- och examensspråken vid Aalto-universitetet tillämpas på motsvarande sätt bestämmelserna i 9 § i universitetslagen (645/1997) om undervisnings- och examensspråken vid de universitet som bildar nämnda universitet. Undervisnings- och examensspråket vid Åbo Akademi och Svenska handelshögskolan samt Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet är svenska. Undervisnings- och examensspråket vid de övriga universiteterna är finska.

Ett universitet kan besluta att också andra språk än de undervisnings- och examensspråk som anges i 1 mom. används som undervisnings- och examensspråk och i studieprestationerna."

De flesta universitet i Finland har under de senaste åren tagit fram eller håller på att ta fram principer för sin språkpolitik. Utgångspunkten har varit å ena sidan de nationella behoven och å andra sidan trycket som internationalisering av utbildningen för med sig.

Finland har haft en relativt stark tradition av att ha separata utbildningsprogram på engelska, och har inte haft i den mån parallellspråkliga modeller som till exempel Sverige och Danmark. Diskussionen har under de senaste tiderna tangerat kring behovet av att skapa mera kontaktytor mellan dessa utbildningar. Det finns också ett behov av att förbättra studenternas kunskaper i främmande språk, speciellt i engelskan, samtidigt som det skall värnas om att de förblir kompetenta på att göra och diskutera sin utbildning och forskning på våra egna språk.

Åtminstone Helsingfors universitet, Aalto-universitet, Jyväskylä universitet, Tammerfors universitet, Åbo universitet, Vasa universitet, Östra Finlands universitet och Åbo Akademi har språkstrategier.

Helsingfors universitet skriver i sin strategi att internationalisering av undervisning och forskning förutsätter aktiv verksamhet på främmande språk. Den engelskspråkiga utbildningen ska understöda universitetets utbildningsmål, men ska inte rubba ställningen av våra nationalspråk. Det förutsätts dock inte direkt att all undervisningspersonal ska kunna finska eller svenska, vilket på sikt kan påverka undervisningsutbudet på egna språk. Helsingfors universitet fastställer i sin strategi en vilja om att försäkra nationalspråkens ställning i undervisning och forskning samtidigt som man utvecklar flerspråkighet och utökar parallellspråkighet inom universitetet.

Det står i Aalto-universitetets strategi att undervisningen i de inhemska språken ska förbättras och att engelskan lyfts upp till samma nivå som finskan och svenskan. Det är viktigt med utökat samspel mellan inhemska och utländska studenter och det har talats om behovet av utvidgade utbildningsmöjligheter på magisternivå på engelska.

Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland gav ut ett språkpolitiskt handlingsplan (Auli Hakulinen mm. 2009) där man ger en rekommendation om att utländska professorer som får fast anställning ska få undervisning i finska eller svenska så att han/hon kan följa med den allmänna debatten kring sitt läroämne. Det rekommenderas också att pro gradu-avhandlingar fortsättningsvis ska i första hand skrivas på nationella språk. Om avhandlingen är skriven på engelska, ska den innehålla en

finsk/svensk resume. Det påpekas också att det är viktigt att det fortsättningsvis finns incitament att skriva vetenskapliga texter på egna språk. Det är värt att notera att rekommendationerna dock inte är bindande för universiteten.

Færøyene

2 A

Der arbejdes på nuværende tidspunkt ikke specifikt med formaliserede nationale strategier for parallelsproglighed.

2 B

På de færøske højere uddannelsesinstitutioner er undervisningen generelt på færøsk. De nordiske sprog har dog samtidig tilbage fra gammel tid været en del af universitetet, og det sker jævnlig, at universitetet har nordiske gæstelektorer, som underviser på deres eget nordiske sprog.

Eksamenssproget er færøsk, både mundtligt og skriftligt, men muligheden for at gå til eksamen på et andet skandinavisk (eller engelsk) sprog er meget mulig, især hvis der skulle være særlige årsager til dette, fx at en underviser på et specifikt kursus ikke taler og/eller forstår færøsk, men kun et andet skandinavisk sprog eller engelsk. Hvis der er en studerende, som ikke kan færøsk, har man generelt den samme pragmatiske løsning, hvor undervisningen så ville foregå på et sprog, som alle kan forstå. I henhold til artikler, bachelor-opgaver og andre videnskabelige papirer bliver der benyttet flere sprog, primært færøsk men også andre nordiske sprog og engelsk. Og det sker også, at de studerende bliver opmuntret til at skrive på engelsk for på den måde at nå et bredere modtager grundlag.

På universitet bliver der jævnligt arrangeret sommerkurser i færøsk på skandinavisk og engelsk.

Grønland

2 A

I Grønland er der ikke nationale strategier for parallelsproglighed mellem engelsk og Nordens samfundsbærende sprog.

2 B

Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) udbyder undervisning på grønlandsk og dansk. Engelsk anvendes som undervisningssprog typisk i de tilfælde, hvor underviseren ikke taler dansk. Engelsksproget undervisning udbydes svarende til et semester, for at tiltrække internationale studerende. Eksamensbeviser udformes på dansk og grønlandsk, med engelsksproget supplement efter anmodning.

Der er ikke indført parallelsprogsstrategier ved Ilisimatusarfik. Der tilstræbes en oversættelse af alle officielle tekster til grønlandsk. Dette er dog vanskeligt at opfylde 100 % på grund af begrænsede ressourcer både økonomisk og personalemæssigt.

Skandinaviske studenter kan aflægge eksamen på andre sprog end dansk, f.eks. svensk eller norsk.

Island

Det henvises til den islandske landrapport fra det nordeiske parallelspråknettverk, hvor det blant annet står:

" Recent law (2011) on the status of the Icelandic language and the Icelandic sign language stipulates that Icelandic is the language of schools at all levels of education. Six out of seven universities have a documented language policy. All of them feature three main points: 1) Icelandic is the principal language of the universities, 2) instruction in English should mostly be

confined to the graduate level, 3) the importance of Icelandic terminology is emphasized as well as exquisite usage of the Icelandic language.”

Se oppsummering:

<http://nordiskparallelsprogsnet.blogs.ku.dk/files/2013/04/Islands-landerapport-Summary.pdf>

Norge

2 A

- Parallellspråklighet med preferanse for norsk er en hovedstrategi i regjeringens språkpolitikk, forenklet uttrykt i formelen ”norsk når du kan, engelsk når du må”. Strategien er forankret i stortingsmeldingen om en helhetlig norsk språkpolitikk, St.meld. nr. 35 (2007–2008)¹⁷. Det er ett av fire hovedmål for Språkrådet, statens fagorgan i språkspørsmål, å arbeide for at en parallellspråklig praksis skal følges på alle områder som preges av internasjonalisering. Aktuelle arbeidsområder for Språkrådet er terminologi, teknologi, høyere utdanning og forskning og arbeids- og næringslivet.
- Innenfor høyere utdanning og forskning har stadig flere universiteter og høyskoler vedtatt en egen språkpolitikk.
- I 2009 ble universitetene og høyskolene pålagt ansvaret for å vedlikeholde og utvikle norsk fagspråk. Dette er en viktig plassering av ansvar, og lovendringen var viktig for realiseringen av språkpolitiske mål. Universitets- og høyskolerådet arbeider med å konkretisere hvordan institusjonene skal ivareta det ansvaret for norsk terminologi og fagspråk som de nylig har fått. Utviklingen vil bli fulgt opp.
- Den vitenskapelige publiseringen på norsk øker fortsatt i absolutte tall, men går tilbake sammenliknet med publisering på engelsk, som øker mye sterkere. Fra 2005 til 2009 økte publisering på norsk med 13 prosent, mens publisering på andre språk økte med hele 49 prosent. Dermed var det fortsatt nedgang i det relative prosenttallet for vitenskapelige bidrag på norsk, fra 36 til 30 prosent i denne perioden.
- Når det gjelder pensumlitteratur, fikk Språkrådet i 2010-2012 gjennomført en kvantitativ og en kvalitativ studie. Den kvantitative studien viste at det samlet sett var mer pensum på norsk i de undersøkte fagene i 2010-2011 enn i 1999-2000. I den kvalitative studien var hypotesen at den økte bruken av norsk kom av at underviserne tar hensyn til økt tilstrømning av studenter generelt, og til studenter med dårligere forutsetninger for å lese fremmedspråk spesielt.

(Kilde: ”Språkstatus 2012”¹⁸, Språkrådet 2012)

2 B

I 2006 fikk Universitetet i Oslo laget en intern utredning om språkpolitikk i universitets- og høyskolesektoren. Samme år kom Universitets- og høyskolerådet med en nasjonal utredning, publisert som generelle anbefalinger i 2007. I stortingsmeldingen om en helhetlig språkpolitikk fra 2007-2008 har regjeringen lagt til grunn at alle institusjoner i universitets- og høyskolesektoren utformer egne individuelt tilpassede språkstrategier med utgangspunkt i denne generelle anbefalingen.¹⁹ De fleste universitetene og

¹⁷

<http://www.regjeringen.no/pages/2090873/PDFS/STM200720080035000DDDPDFS.pdf>

Se også kortversjon av meldingen:

<http://www.regjeringen.no/nn/dep/kud/dokument/Rettleiingar-og-brosjyrar/2009/mal-og-meining---ein-heilskapleg-norsk-s.html?id=545896>

¹⁸ <http://www.sprakrad.no/nb-NO/Politikk-Fakta/Spraakpolitikk/Sprakstatus/>

¹⁹ St.meld. nr. 35 (2007–2008), kap. 7.3.7.4. Se også rundskriv om norsk språkpolitikk:

<http://www.regjeringen.no/nn/dep/kud/Dokument/Rundskriv/2009/rundskriv-v-10n2009-informasjon-om-sprak.html?id=558742>

en del høyskoler har nå utarbeidet egne språkstrategier etter prinsippet om parallellspråklighet.

Det går igjen i de institusjonelle språkpolitikkene at norsk er hovedspråket, og at en ellers skal ha en parallellspråklig praksis, slik dette er definert i den nordiske språkdeklarasjonen.

Universitetet i Bergen opprettet høsten 2011 et språksenter, som skal samordne og utvikle arbeidet for godt språk og parallellspråklig tilnærming både på norsk og på fremmedspråk. Også andre høyere utdanningsinstitusjoner har diskutert etablering av språksentre.

I 2007–2008 var engelsk utlyst som undervisningsspråk på 19 prosent av alle mastergradsprogrammer i Norge, og 27 prosent av studentene var registrert på disse programmene. Det er ikke gjort lignende kartlegginger etter dette.

(Kilde: "Språkstatus 2012", Språkrådet 2012.)

Sverige

2 A

År 2010 gav Språkrådet, inom Institutet för språk och folkminnen, ut "Engelska eller svenska? En kartläggning av språksituationen inom högre utbildning och forskning" (Salö 2010). Rapporten innehåller en kvantitativ kartläggning av avhandlingsspråk vid läroverk i Sverige. Resultatet visade att nio av tio avhandlingar skrivs på engelska. Inom naturvetenskap, medicin och teknik är engelskan nästan allenarådande. Inom humaniora är andelen mindre än 40 procent. Däremot har ca 40 procent av avhandlingarna inom medicin och naturvetenskap en sammanfattning på svenska – att jämföra med samhällsvetenskapliga och ekonomiska ämnen där bara ca 10 procent av de engelskspråkiga avhandlingarna har en sammanfattning på svenska. När det gäller andelen svenska sammanfattningar i engelskspråkiga avhandlingar skiljde det sig en hel del mellan universiteten, vid tidpunkten för undersökningen. Vid Lunds universitet har i runda tal hälften av avhandlingarna en sammanfattning på svenska, vid universiteten i Göteborg och Stockholm bara en femtedel.

2 B

Under perioden 2010–2013 har ett nordiskt nätverk för parallellspråklighet med stöd från Nordiska ministerrådet arbetat med att:

- kartlägga arbetet med parallellspråk vid nordiska universitet
- dra slutsatser om undervisningen
- formulera rekommendationer till läroverk.

Kartläggningen av parallellspråklighet vid svenska universitet och högskolor genomfördes av Olle Josephson, professor i nordiska språk, och Linus Salö, doktorand, Stockholms universitet. Av rapporten ("Parallellspråklighet vid svenska universitet och högskolor", version 28 mars 2013) framgår att engelskan spelar en stor roll inom högre utbildning och forskning. Såväl engelska som svenska används i publikationer, vid mobilitet och som undervisningsspråk. I rapporten efterlyses en mall för vad ett läroverks språkpolicy bör innehålla samt ett systematiskt implementerings- och uppföljningsarbete.

Överlag anser Sverige att möjligheten för studenter och lärare att få bättre språkfärdigheter, både när det gäller huvudspråk och andra språk, är mycket goda. Sverige vill inte styra formerna för lärosätenas arbete med detta. Sverige har därför inga specifika krav på lärosätena beträffande språkstrategier.

Upp emot två tredjedelar av lärosätena har ändå någon form av språkpolicy och flera av dem tar upp begreppet parallellspråkighet (2013, Josephson & Salö). Ett exempel är Stockholms universitet som i sin språkpolicy betonar parallellspråkighet. I deras språkpolicy står följande:

"Universitetet ska sträva mot att i så hög grad som möjligt vara parallellspråkigt, vilket innebär att svenska och engelska fungerar som parallella vetenskapsspråk. Med parallellspråkighet menas att lärare och studenter har en fullgod svenska parallellt med en engelska av hög kvalitet. Utveckling och användning av ett av språken bör inte ske så att kunskaper och färdigheter i det andra språket försämras. Målet om parallellspråkighet innebär att ett medvetet arbete med att stärka de internationella inslagen i utbildningen förenas med ett arbete med att utveckla svensk terminologi och svenskspråkiga textmönster inom respektive område."²⁰

Lärosätena fastställer sina egna kursplaner. Lärosätena bestämmer också vilka examinationsformer som ska användas för olika kurser. Betyg ska sättas utifrån den eller de former för bedömning av studenternas prestationer som anges i respektive kursplan.

Åland

2 A

Den tilltagande internationaliseringen har medfört ökat bruk av engelska på många områden i Norden.

Enligt den samnordiska undersökningen 2004 benämnd *Engelska språket som hot och tillgång i Norden* kan engelskan innebära domändeförluster för de nationella språken.

I Finland och Sverige upprätthålls språknämnder, d.v.s. organ som har till uppgift att handlägga frågor rörande språkkriktighet och språknormer. På Åland antogs ett språkpolitiskt program i september 2007 (Ålands lagting, Självstyrelsepolitiska nämnden; betänkande nr 3/2006-2007 och meddelande nr 3/2006-2007).

Programmet innebar att ett sakkunnigorgan, ett språkråd, upprättades. Rådet utgör en del av landskapsregeringens allmänna förvaltning och fungerar som regeringens referensgrupp i språkärenden i syfte att trygga och slå vakt om det svenska språkets ställning på Åland. Språkrådet leds av lantrådet och medlemmar är representanter från landskapets förvaltning, kommunerna, staten, näringslivet samt vård- och utbildningssektorn.

Språkrådet ger utlåtanden i ärenden som landskapsregeringen anhängiggör, tar initiativ i språkpolitiska frågor och lägger fram förslag till landskapsregeringen. Vid språkrådets arbete ska särskilt beaktas Ålands enspråkiga ställning och att de språkliga bestämmelser som anknyter till denna status förverkligas enligt lagstiftningens innehåll och avsikt.

2 B

Den språkliga statusen innebär som sagts ovan att parallellspråkighet inte existerar i juridisk mening på Åland. Med hänvisning till självstyrelselagen är undervisningsspråket även inom högskoleutbildningen således svenska. Även annat språk än svenska får användas på högskolenivån, om detta är förenligt med målen för utbildningen. I och med att undervisningsspråket är svenska finns den studielitteratur som ingår i läroplanerna, frånsett den litteratur som ingår i språkundervisningen, i första hand tillgänglig på svenska.

²⁰ Med textmönster menas meningsbyggnad, stilfrågor och allmänvetenskapliga ordval etc.

Den ökade internationaliseringen påverkar undan för undan även högskoleutbildningen. Högskolan på Åland deltar allt livligare i olika EU-projekt så som Socrates och Erasmus. Ett flertal studerande förlägger delar av sin utbildning utomlands. EU-medlemskapet har dessutom öppnat nya vägar till arbetsmarknader i Europa som ställer större krav på ökade språkkunskaper. Denna utveckling förutsätter insikt i och beredskap att tillgodogöra sig och använda främmande språk, bl.a. engelska. Utbildningen bör dock alltid utformas i överensstämmelse med målsättningen för högskolan med särskild betoning på landskapets särställning som ett enspråkigt svenskt område.

Den åländska högskoleutbildningen ordnas i form av utbildningsprogram och leder till en examen som benämns yrkeshögskoleexamen. Till benämningen yrkeshögskoleexamen fogas namnet på utbildningsområdet i fråga. Examina utfärdas på svenska och engelska. För att underlätta erkännande och tillgodoräknande av examina vid anställning och fortsatta studier utomlands, i riket och på Åland bifogas till examensbetyget en bilaga som beskriver utbildningen och dess plats i utbildningssystemet. Bilagan utfärdas på svenska och engelska.

Spørsmål om mangespråklighet og flerspråklighet

3.A: På hvilken måte arbeides det for å sikre og styrke stillingen til de minoritetsspråk²¹ som i ett eller flere nordiske land er lovfestede minoritetsspråk?

3.B: På hvilken måte arbeides det med tegnspråksspørsmål²²?

Danmark

3 A

Danmark ratificerede den 8. september 2000 den europæiske pagt om regionale sprog eller mindretalssprog af 5. november 1992 (sprogpagten), som herefter trådte i kraft for Danmark den 1. januar 2001. I forbindelse med ratifikationen identificerede Danmark tysk som et mindretalssprog i pagtens forstand og afgav en erklæring om, at sprogpagten skal gælde for tysk for så vidt angår det tyske mindretal i Sønderjylland.

Formålet med sprogpagten er at beskytte og fremme Europas historiske, regionale sprog eller mindretalssprog som et truet aspekt af Europas kulturarv.

Danmarks afgav sin tredje rapport i april 2010 og skal afgive sin fjerde rapport i foråret 2014. Dette arbejde sikrer en regelmæssige dialog mellem relevante ressortministerier og repræsentanter fra mindretallet om at sikre og styrke minoritetssproget tysk i Sønderjyllands stilling i Danmark.

Endvidere er det tyske mindretals kulturelle og sproglige rettigheder beskyttet gennem de såkaldte København-Bonn-erklæringer fra 1955. Erklæringerne beskytter tilsvarende det dansktalende mindretal i Sydslesvig.

²¹ Med "minoritetsspråk" refereres det i Språkdeklarasjonen i denne sammenheng til språkene samisk, kvensk, meänkieli, romani og jiddisch samt finsk (i Sverige) og tysk (i Danmark).

²² Det er nylig opprettet et nordisk nettverk for tegnspråk i regi av nettverket for språknemndene i Norden. Nettverket driver informasjonsbloggen der det ligger rapporter blant annet om status for tegnspråk i Norden:

<http://nordiskateckensprak.wordpress.com/rapporter/>

Modersmålsundervisning i færøsk eller grønlandsk.

For undervisningspligtige børn, i hvis hjem færøsk eller grønlandsk benyttes som talesprog gælder, at kommunalbestyrelsen skal tilbyde disse elever undervisning i det pågældende lands officielle sprog, jf. bekendtgørelse nr. 618 af 22. juli 2002 om folkeskolens modersmålsundervisning af børn fra medlemsstater i Den Europæiske Union, fra lande, som er omfattet af aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde samt fra Færøerne og Grønland.

3 B

Rettigheder og forpligtelser i forbindelse med tegnsprog og tegnsprogstolkning findes i de respektive sektorerers regelsæt på typisk dansk decentral vis.

Finland

Enligt Undervisningsministeriets förordning (1777/2009) om grunderna för statsunderstöd som beviljas för kompletterande undervisning i den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för elever med främmande språk, samiska och romani som modersmål betalas det statsunderstöd för tre undervisningstimmar per vecka per kalkylerad grupp på fyra elever, för undervisning i finska eller svenska som andra språk för elever med ett främmande språk som modersmål och för stödjande av annan undervisning för dem på deras eget modersmål.

Berättigade till stöd för undervisning i finska eller svenska som andra språk och till stöd i annan undervisning är elever med främmande språk som modersmål vars deltagande i sådan undervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) inleddes för högst sex år sedan och som inte behärskar finska eller svenska på en nivå som motsvarar kunskaperna i modersmålet hos en finsk- eller svenskspråkig elev i motsvarande ålder.

Om det i läroanstalten inte ordnas undervisning i modersmålet för elever med samiska, romani och främmande språk som modersmål, kan ett särskilt understöd för nämnda undervisning betalas. Statsunderstöd betalas för 2 undervisningstimmar i veckan per kalkylerad grupp med fyra elever. Om utbildningsanordnaren har färre än fyra elever med samiska eller romani som modersmål kan minimistorleken på den kalkylerade gruppen vara två elever.

Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte år 2011 en arbetsgrupp för en revitalisering av de samiska språken i Finland. Arbetsgruppen fick som uppgift att bedöma de samiska språkens ställning idag och effekten av tidigaregjorda stödåtgärder och göra ett handlingsplan som syftar till att förbättra språkens fortlevnad med en långsiktig och holistisk plan. Gruppens arbete har blivit färdigt och nu förberedas statsrådets principbeslut om samiska språkens stödåtgärder.

Romanispråkets undervisning har börjat 2011 vid Helsingfors universitet med grund- och ämnestudier.

Ett språkpolitiskt program för teckenspråken i Finland utkom 2010 i samarbete mellan Forskningscentralen för de inhemska språken (bl.a. teckenspråksnämnden) och Finlands Dövas Förbund rf. Programmets syfte är att stärka det finska och det finlandssvenska teckenspråkens ställning i enlighet med vad grundlagens 17§ 3 mom stipulerar om teckenspråkigas rättigheter. Bland programmets rekommendationer finns stiftandet av en teckenspråkslag, tillsättandet av en delegation för teckenspråksärenden, säkerställandet av basservice för teckenspråkiga och finansiering för

forskning i de två språken, och tillämpning av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Det planeras att tillägga teckenspråket till de allmänna språkexamina. Justitieministeriet tillsatte efter det språkpolitiska programmets publicering en arbetsgrupp som resulterade i betänkandet 24/2011 "Viittomakielisten kielelliset oikeudet" (språkliga rättigheter av personer som använder teckenspråket) där många brister i lagstiftning och tolkningen av den påvisades. Det finlandssvenska teckenspråket lyfts fram som ett speciellt hotat språk som utan effektiva åtgärder och en heltäckande strategi hotas försvinna inom 10 år. De finlandssvenska teckenspråkanvändare är mycket utsatta eftersom utbildningsmöjligheterna och tolktjänst på det egna språket är bristfällig eller inte finns att tillgå, och språket heller inte erkänns i Finlands språklagstiftning.

I Finlands regeringsprogram 2011 ges minoritetsspråk ink. teckenspråket en speciell fokus:

- Avsikten är att under regeringsperioden ratificera ILO-konvention nr 169 om ursprungsfolk och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- Tillgodoseendet av de teckenspråkigas rättigheter utvecklas och möjligheterna att stifta en teckenspråkslag utreds.
- En nationell språkstrategi läggs upp. Strategin ska definiera målen och tillvägagångssätten i syfte att röra den nationella språkresursen mångsidigare. Vid utvecklandet av den nationella språkresursen fäster man särskild uppmärksamhet vid samiskans, romanins och teckenspråkets ställning.
- Social- och hälsovårdstjänster på teckenspråk ska utvecklas. De tolktjänster som Folkspensionsanstalten ordnar ska utvecklas.

Færøyene

3 A

På Færøerne er der endnu ikke noget sprog, der er registreret eller bliver regnet som et minoritetssprog, så på nuværende tidspunkt er spørgsmålet ikke særlig aktuelt. Dansk kunne måske regnes som et minoritetssprog på Færøerne, men dansksproget har sin ret sikret i hjemmestyreløven.

3 B

Den færøske undervisnings-, forsknings- og kulturminister har nu nedsat det første Sprogråd i henhold til den nye lov, hvor sprogrådet behandler og drager konklusioner i sprogs spørgsmål. Sprogrådet var udnævnt pr. 1. januar 2013 og har endnu ikke haft mulighed for, at lave specifikke planer for dette område. Det færøske Sprogråd arbejder med at udforme en konkret arbejdsplan for de kommende år, og i dette planlægningsarbejde kommer også at indgå tegnsprogsspørgsmålet. Det færøske Sprogråd er sammen med Tolketjenesten repræsenteret i nordisk netværk for tegnsprog.

Grønland

3 A

I 2010 vedtog Inatsisartut Inatsisartutlov nr. 7 af 19. maj 2010 om sprogpolitik.

Formålet med Inatsisartutloven er at sikre klare rammer for landets sprogpolitik, herunder om sproglig integration ved at sikre det grønlandske sprog som et komplet og samfunds bærende sprog, styrke det grønlandske sprog og udvikling heraf som modersmål og andetsprog, imødegå og fjerne de eksisterende sprogbarrierer, så tosprogethed og flersprogethed kan blive en styrke og en rigdom, og ved at fremme kontinuitet i sproglig tilegnelse i samfundet for at styrke Grønland som et videnssamfund.

Det fastslås i inatsisartutloven, at det grønlandske sprog er det officielle sprog i Grønland og anvendes i offentlige forhold, og at det grønlandske sprog består af tre hoveddialekter, hvilket er de dialekter, der tales i Avanersuaq, Tunu og Kitaa. Det fastsættes desuden, at det danske sprog kan anvendes i offentlige forhold, og at engelsk og andre fremmedsprog anvendes i det omfang, der er behov herfor.

3 B

Grønland deltager ved en medarbejder fra IPIS/Videnscenter om handicap i en nordisk gruppe om tegnsprog. Der afholdes årligt døvetræf, som bl.a. indeholder tegnsprogkursus, genopfriskning af tegnsprog, personlige udviklingskurser mv.

I 2012 blev der afholdt døvetræf i Nuuk, hvor der også var deltagelse fra de øvrige nordiske lande. Der var i denne forbindelse diskussioner og meningsudvekslinger, hvor der blandt andet blev fremlagt oplæg om og diskuteret bedre muligheder for de døve fra Grønland, tolkemuligheder fra lange afstande, muligheder for uddannelse, arbejdsmuligheder, kontaktmuligheder og støtte.

Island

Ikke besvart.

Norge

3 A

Stortingsmeldingen om en helhetlig språkpolitikk understreker det offentliges ansvar for å ivareta de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes. I tråd med dette har Språkrådet nylig fått utvidet sitt ansvar til også å omfatte minoritetsspråklige spørsmål.

I forbindelse med lærerutdanningsreformen er det etablert en egen forskrift for samisk grunnskolelærerutdanning: Forskrift om rammeplan for de samiske grunnskolelærerutdanningene for 1.–7. trinn og 5.–10. trinn²³, gjort gjeldende fra 2010 av. Det er også vedtatt nasjonale retningslinjer for disse utdanningene²⁴. Sametinget har vært konsultert i forbindelse med lærerutdanningsreformen og fastsettelse av forskrifter.

3 B

I meldingen om en helhetlig språkpolitikk ble norsk tegnspråk anerkjent som et fullverdig språk som det offentlige har et overordnet ansvar for. I tråd med dette har Språkrådet fra 2011 fått tegnspråk som nytt arbeids- og ansvarsområde. Språkrådet svarer på spørsmål om tegnspråk, samarbeider med fagmiljøer og interesseorganisasjoner og informerer om bruk av tegnspråk, opplæring i tegnspråk og om tegnspråkbrukernes språklige rettigheter.

Tegnspråkutdanning finnes i Norge ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, Høgskolen i Bergen, og Høgskolen i Oslo og Akershus. Totalt ble det i 2013 lyst ut 79 studieplasser på bachelorutdanning i tegnspråk og 47 studieplasser på årsstudium (1,5 søker per studieplass). Til de 79 studieplassene på bachelorutdanningene var det totalt 115 førsteprioritetssøkere. Til de 47 plassene på årsstudium var det 126 førsteprioritetssøkere (2,7 søkere per plass). Vurderingen er at søkningen er god på bachelorutdanningene, og meget god på årsstudiene. Tegnspråkstudiene er for øvrig lagt til de tre største norske byene.

²³ <http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20100301-0296.html>

²⁴ http://www.regjeringen.no/upload/KD/Rundskriv/2010/Retningslinjer_samiske_grunnskolelærerutdanningene.pdf

Sverige

3 A

I Sverige regleras de nationella minoritetsspråken i Språklag (2009:600) från 1 juli 2009 och i lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk från 11 juni 2009. I språklagen anges bl.a. att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska (7 §) och att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken (8 §). Den som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket (15 §). Det allmänna ansvarar för att den enskilde ges tillgång till sitt minoritetsspråk (15 §).

Att stärka skyddet för de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken är en central del av Sveriges systematiska arbete för de mänskliga rättigheterna på nationell nivå. Det rättsliga regelverket och det allmännas ansvar för att främja minoritetsspråkens bevarande förtydligades väsentligt i och med att Sveriges riksdag den 10 juni 2009 antog propositionen "Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna" (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272). Strategin och minoritetslagen ger dessutom bättre förutsättningar att verka för revitalisering av minoritetsspråken och ett ökat inflytande för de nationella minoriteterna i frågor som rör dem. Strategin och lagstiftningen inbegriper en rad insatser och mekanismer som på olika sätt säkrar och stärker minoritetsspråkens ställning i Sverige, nedan följer några viktiga exempel.

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har sedan den 1 januari 2010 i uppdrag att följa upp efterlevnaden av minoritetslagen. Dessa myndigheter ska årligen lämna en rapport till regeringen om kommuners, landstings och statliga myndigheters tillämpning av lagen samt genomföra kunskapshöjande insatser gentemot framförallt förvaltningsmyndigheter. Sametinget har även i uppdrag att driva en webbplats om de nationella minoriteterna: www.minoritet.se.

Genom den nya minoritetslagen har det förstärkta minoritetsskyddet inom förvaltningsområdena för finska, samiska och meänkieli utvidgats geografiskt. Genom att förvaltningsområdena från 2013 omfattar 64 kommuner och 12 landsting har fler enskilda tillgång till förstärkt minoritetsskydd.

För att revitalisera de nationella minoritetsspråken vidtas särskilda åtgärder. Två samiska språkcenter har byggts upp som bl.a. aktivt ska främja och stimulera ökad användning av samiska i samhället och utveckla metoder för att stärka enskildas förutsättningar att använda och återta det samiska språket. Regeringen tillsatte i mars 2010 en särskild referensgrupp inom Regeringskansliet för att bistå med sakkunskap och erfarenhet i frågor om revitalisering av de nationella minoritetsspråken. Referensgruppen ska också identifiera förbättringsområden och vara en arena för erfarenhetsutbyte. Referensgruppen avrapporterade sitt uppdrag 2012.

Därutöver avsätter regeringen årligen cirka 4 miljoner SEK för revitalisering av minoritetsspråken. Medlen fördelas av Institutet för språk och folkminnen i syfte att ge organisationer möjligheter att arbeta med olika typer av revitaliseringsinsatser och därmed hjälpa enskilda att återta sitt minoritetsspråk. Språkrådet, som är en del av Institutet för språk och folkminnen, arbetar därutöver med språkvård i romska (romani chib), svenskt teckenspråk och finska. Sametinget ansvarar för arbetet med samiska. I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet samt i läroplanen för gymnasieskolan lyfts de nationella minoriteterna fram i de övergripande målen och riktlinjerna. Det betyder att skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grund- och gymnasieskola har fått kunskaper

och kännedom om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia. Den mer framträdande ställning som de nationella minoriteterna har fått i och med revideringen av läroplanerna innebär att huvudmännen har ett tydligare ansvar att säkerställa att alla elever i svensk skola får kännedom och kunskap om de nationella minoriteterna och deras språk, vilket också är ett sätt att stärka minoritetsspråkets ställning i landet.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2013 att Sameskolstyrelsen tillförs medel för att möjliggöra en utbyggnad av sameskolan i Kiruna och förbereda verksamheten för ett ökat elevunderlag. Detta för att säkerställa föräldrars möjlighet att välja samisk skola eller förskola till sina barn. Sameskolstyrelsen har även regeringens uppdrag att svara för viss läromedelsproduktion på samiska. Båda satsningarna bidrar till att stärka det samiska språkets ställning.

För att trygga lärarförsörjningen för de nationella minoritetsspråken har regeringen även beslutat att vissa universitet och högskolor bör ges särskilda åtaganden för att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildning i respektive språk. Medel har tilldelats Stockholms universitet för uppbyggnad av ämneslärarutbildning i finska och meänkieli. Umeå universitet och Södertörns högskola har tilldelats medel för uppbyggnad av ämneslärarutbildning i samiska respektive romani chib. Stockholms universitet har under våren 2013 erhållit examenstillstånd för ämneslärarutbildning i finska som modersmål.

Skolverkets digitala portal, Tema Modersmål, erbjuder läromedel, arbetsmaterial och stöd. På webbplatsen finns också en sammanställning av barnböcker, musik och andra resurser för flerspråkiga barn i förskolan. Skolverket har också vissa regeringsuppdrag inom ramen för regeringens strategi för romsk inkludering (skr. 2011/12:56). Skolverket ska bl.a. producera läromedel på de olika varieteterna av romani chib.

Under år 2013 och 2014 tillskjuter regeringen medel till projektet Finska nu. Projektet initierades av Kulturfonden för Sverige och Finland i syfte att stärka användningen av och skapa ett ökat intresse för det finska språket i Sverige. En del av projektet riktar sig till förskolor.

Sammantaget har regeringen tydliggjort att de nationella minoriteternas språkliga rättigheter ska tillvaratas i Sverige. Ett flertal satsningar som syftar till att revitalisera språken har initierats. Därtill har uppföljning av hur minoriteternas rättigheter hanteras av statliga och kommunala aktörer förtydligats. Därmed kan minoriteternas rättigheter numera tillvaratas på ett bättre sätt. Genom ny lagstiftning förstärks även skyddet för minoriteter i författningar. Allt detta gör att minoritetsspråken har fått en tydligare och starkare ställning i Sverige under perioden.

3 B

I Sverige finns det flera aktörer som arbetar med det svenska teckenspråket: Språkrådet, Specialpedagogiska skolmyndigheten, intresseorganisationer för teckenspråkiga, kulturinstitutioner m.fl.

Vid Språkrådet inom Institutet för språk och folkminnen finns det språkvårdare i svenskt teckenspråk. Språkvårdarna informerar myndigheter om det svenska teckenspråket och om vad myndigheterna kan göra för att stärka det svenska teckenspråkets ställning. Det sker genom föredrag, telefon- och mejlkontakter.

Några andra frågor som språkvårdarna arbetar med är bl.a. följande.

- Uppföljning av språklagen och att föreslå åtgärder som ligger i linje med språklagens intentioner.

- Ta fram ordlistor som publiceras på Språkrådets webbplats.
- Ta fram en s.k. minigrammatik som beskriver det svenska teckenspråkets grammatiska struktur som publiceras på Språkrådets webbplats.
- Ge språkrådgivning åt allmänheten via bildtelefon eller i språkrådsfilmer på Språkrådets webbplats.
- Arkivera teckenspråkigt material på video som annars hotas gå förlorad. Materialet digitaliseras sedan för att kunna användas i bl.a. språkkorpusar.
- Medverka till att språkkorpusar för svensk teckenspråk tas fram. Dessa ses som viktiga för språkforskningen, språkvården och andra som arbetar professionellt med svenskt teckenspråk, t.ex. tolkar och översättare. Detta är ett omfattande och tidskrävande arbete.

Språkrådet har också ett nordiskt samarbete med motsvarande organisationer i Norden.

Sveriges Television och Utbildningsradion producerar program på svenskt teckenspråk och sprider därmed kännedom och kunskap om det svenska teckenspråket och dess talare. Inom Riksteatern finns en teckenspråkig ensemble, Tyst Teater, som sätter upp teckenspråkiga teaterföreställningar.

Det svenska teckenspråket regleras i Språklag (2009:600). Teckenspråk kan läsas inom såväl grundskolan som gymnasieskolan i Sverige. I grundskolans läroplan (Lgr11) från 2011 finns ämnet teckenspråk för hörande, som kan läsas inom ramen för språkval eller elevens val. I den nya gymnasieskolan från 2011 finns ämnena svenskt teckenspråk och svenskt teckenspråk för hörande. Det senare kan bl.a. läsas inom ramen för det individuella valet. Vissa kommuner har inrättat s.k. hörselklasser som erbjuder döva och hörselskadade elever en särskilt anpassad studiemiljö.

Barn som är döva eller hörselskadade kan även bli mottagna i specialskolan, som motsvarar grundskolan, och vid riksrekryterande gymnasieutbildning för elever som är döva eller hörselskadade. Dessa utbildningar erbjuder en tvåspråkig miljö för döva och hörselskadade elever. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) är huvudman för specialskolan. SPSM erbjuder även specialpedagogiskt stöd till andra skolhuvudmän och fördelar statsbidrag, t.ex. för anordnandet av teckenspråksutbildning för föräldrar till teckenspråkiga barn.

Efter ett tillkännagivande från riksdagen införs under 2013 meritpoäng för tillträde till högre utbildning för fördjupade studier i ämnet svenskt teckenspråk för hörande. En regleringsändring har också gjorts som ger elever möjlighet att välja att läsa ämnet svenskt teckenspråk för hörande i stället för ett obligatoriskt moderna språk i gymnasieskolan om huvudmannen (den som organiserar utbildningen) erbjuder ämnet.

Regeringen beslutade den 28 februari 2013 att en särskilt utredare – i egenskap av nationell samordnare – ska stödja kommunala, enskilda och statliga skolhuvudmän som bedriver utbildning för de elever inom specialskolans målgrupp som är döva eller hörselskadade eller har en grav språkstörning och är i behov av teckenspråk. Syftet med uppdraget är att öka elevernas måluppfyllelse och göra det möjligt för eleverna och deras vårdnadshavare att i större utsträckning välja skola. Den nationella samordnaren ska bl.a. fördela statsbidrag till kvalitetshöjande insatser och till ny eller utvidgad hörselverksamhet i kommunal och enskild regi.

Nordens länder blir alltmer mångspråkiga. Många nordbor är i dag flerspråkiga, i första hand de som har ett annat modersmål än landets majoritetsspråk.

I Sverige har minoritetsspråken fått en tydligare och starkare ställning under de senaste åren. I språklagen anges bl.a. att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Den som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket. Att stärka skyddet för de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken är en central del av Sveriges systematiska arbete för de mänskliga rättigheterna på nationell nivå.

I Finland har nyligen antagits en nationalspråksstrategi. Behovet föranleds av att den lagstiftning som gäller Finlands två nationalspråk, finska och svenska, tillämpas på ett bristfälligt sätt, vilket äventyrar i synnerhet den svenskspråkiga befolkningens grundläggande språkliga rättigheter.

Försvagas svenska språkets ställning i Finland får detta negativa konsekvenser också för landskapet Åland och dess befolkning.

Mot bakgrunden av självstyrelselagen och Ålands status som enspråkigt svenskt landskap har nationalspråksstrategin betydelse bl.a. för hur Finland kan uppfylla sina folkrättsliga förpliktelser då det gäller kontakterna till Åland. Regeln är att kontakterna, skrivelser och andra handlingar ska ske på svenska. Landskapsregeringen ser härvidlag ett behov av enintensifierad bevakning och information om Ålands svenskspråkiga status. En viktig part i detta arbete är riksmyndigheterna och samverkan i språkfrågor med finlandssvenska organisationer.

Den språkliga verkligheten på Åland är alltså en annan än i riket (Finland). Landskapets och kommunernas myndigheter ger information och service enbart på svenska, även i regel till invånare med ett annat modersmål än svenska.

I januari 2013 trädde en lag om främjande av integration i kraft på Åland. Lagstiftningens syfte är att stödja invandrarnas utbildning och sysselsättning och främja jämlikhet och likabehandling och en positiv växelverkan mellan olika befolkningsgrupper.

Åtgärder som främjar integration ordnas som en del av kommunernas och landskapets basservice samt i form av andra åtgärder som främjar integration. Myndigheterna ska ge invandrare lämplig vägledning och rådgivning om integrationsfrämjande åtgärder och tjänster samt om arbetslivet. Målet för kommunernas integrationsfrämjande uppgift är att stödja invandrarnas möjligheter att upprätthålla sitt eget språk och sin egen kultur.

Landskapsregeringen ska ta fram basinformation om det åländska samhället. I dagsläget finns information tillgänglig på svenska och engelska.

Ålands arbetsmarknads- och studieserviceenhet (Ams) ska i en inledande kartläggning göra en preliminär bedömning av invandrarens förutsättningar för sysselsättning och studier. Om invandraren inte behärskar svenska bör den inledande intervjun och de preciserade åtgärderna genomföras på invandrarens modersmål eller på ett språk som invandraren förstår tillräckligt väl. Tolk ska, enligt den åländska förvaltningslagen, anlitas då det behövs.

Inflyttningen till Åland, särskilt från icke-nordiska länder, har under de senaste åren ökat markant. För att de nyinflyttade så snabbt som möjligt kan bli integrerade i sin omgivning finansierar landskapsregeringen inom utbildningens område ett brett utbud av kurser i svenska och allmän undervisning om det åländska samhället. För de läropliktiga barn och unga som flyttat till Åland från andra länder och regioner ordnar de kommunala

grundskolorna extra stödundervisning i svenska. Enligt landskapsregeringens beslut finansieras denna stödundervisning till 86 % med landskapets centrala budgetmedel. För inträde till studier i skolor på gymnasienivå ska de sökande ha kunskaper i svenska på minst B-nivå enligt Europarådets referensram för språk. Studerande på gymnasienivån som tillfälligt inte lyckas följa studietakten eller annars behöver stöd, kan vid behov erhålla stödundervisning. För invandrare i arbetslivet eller invandrare utan arbetsmarknadsstöd ordnas undervisning i svenska i kursform - som vuxenutbildning i regi av medborgarinstitut och studieförbund.

I läroplanerna för grundskolan och skolorna på gymnasienivån lyfts det mångkulturella samhället fram i de övergripande målen och riktlinjerna. Skolorna ansvarar för att varje elev efter genomgången grund- och gymnasieskola har fått grundläggande kunskaper om det åländska samhället samt dessutom kännedom om olika länders kultur, språk, religion och historia.

3 B

Teckenspråk kan undervisas som separat läroämne för gravt hörselskadade och andra elever som behöver språket. Studier i teckenspråk fyller samma uppgift för döva barn som undervisningen i svenska för hörande barn. Enligt läroplanen för grundskolan på Åland ges undervisningen i teckenspråk under en del av de veckotimmar som är reserverade för svenska och andra språk.

Elever med hörselnedsättning eller språkstörningar behöver särskilt stöd i studierna. I skolorna på Åland finns sällan något behov av undervisning i teckenspråk, däremot finns ett behov att använda metoden tecken som stöd (TSS), särskilt inom skolornas specialklass- och träningsundervisning. Elever med hörselnedsättning har numera coclea implantat (CI). För att underlätta studiegången för dessa och andra elever utrustas skolornas undervisningsutrymmen med hörslingor och andra hjälpmedel, bl.a. mikrofoner och teknik för visuell bildkommunikation. Nätbaserade arbetssätt och metoder samt digitala lärresurser stöder vanligen studiegången även för elever med hörselnedsättning eller språkstörningar.

I syfte att utveckla och stöda undervisningen för hörselskadade elever är det med hänsyn till Ålands litenhet angeläget att myndigheter och intresseorganisationer inom tredje sektorn upprätthåller samverkan med motsvarande organisationer i Sverige och Finland, bl.a. med Finlands Dövas förbund r.f., Forskningscentralen för de inhemska språken (Focis) och Manillaskolan i Stockholm. Lärare och föräldrar på Åland tar regelbundet del i de fortbildnings- och studiefrämjande verksamheter som de nordiska nätverksorganisationerna erbjuder. Studieprogram och kulturella inslag på svenskt teckenspråk som Sveriges Television och Utbildningsradion producerar och sprider är värdefulla för unga och vuxna med hörselnedsättning på Åland.

Spørsmål om Norden som språklig foregangsregion

4: På hvilken måte arbeides det for å bidra til å gjøre Norden førende innenfor arbeidet med klarspråk (at myndigheter henvender seg til borgerne i et klart og forståelig språk)?²⁵

Danmark

Med sprogdeklarationen vil Norden kunne fremstå som foregangsregion i sprogsager. Nordisk sprogfællesskab præges netop af medborgernes stræben efter af forstå og respektere hinandens modersmål. Nordisk sprogsamarbejde

²⁵ Nettverket for språknemndene i Norden har samlet sine nordiske klarspraksrapporter her: http://nordisksprogkoordination.org/temaer/organisationer/organisationer-1/nordiske-sprognaevn/copy2_of_sprognaevnenes-netvaerk/klarsprogspublikationer

er demokratisk, åbent og i store træk offentligt finansieret, ligesom der er politisk vilje til at bevare og styrke det nordiske sprogfællesskab.

Myndighedssprog generelt:

I den nordiske sprogkonvention fra 1981 gives nordiske medborgere ret til at anvende deres eget sprog i et andet nordisk land. Det drejer sig i denne konvention om brugen af svensk, dansk, norsk, finsk og islandsk ved personlig eller skriftlig henvendelse til myndigheder eller et andet offentligt organ.

I praksis betyder det, at det offentlige betaler for oversættelse eller tolkning hvis fx en finsk medborger henvender sig til politi, skattevæsen eller social myndighed i Danmark. Ordningen administreres af Socialministeriet, jf. bekendtgørelse nr. 150 af 21. november 1996 af Nordisk Konvention af 14. juni 1994 om Social Bistand og Sociale Tjenester.

Finland

Finland har en särskild organisation som jobbar för det lättlästa språket i samhället, Selkokeskus (The Plain- Language Center). Selkokeskus har under de senaste åren haft ett flertal informationskampanjer som har främjat det lättlästa språket inom den offentliga sektorn. Statliga myndigheter som Folkpensionsanstalten, Justitieministeriet, Konsumentverket, Livsmedelssäkerhetsverket Evira och Riksdagen har anlitat Selkokeskus när de har förberett sina broschyrer och olika meddelanden. Allt material har publicerats även på svenska i samarbete med LL(lättläst)-center. Selkokeskus har även utbildat dessa organisationer.

I regeringsprogrammet noterar man att det skall läggas särskild fokus på tjänstemannaspråket i förberedelse av föreskrifter med mål att göra tjänstemannaspråket tydligare. Det påpekas också att det behövs mera resurser på den språkliga förberedelsen. I fråga om klarspråket rör det ju på sig i Finland. En statlig myndighetsgrupp är utsedd i januari 2013 och ska komma med en handlingsplan för utveckling av språket i lagstiftningen, vid myndighetskommunikation och vid kontakt med myndigheterna.

Handlingsplanen skall vara färdig vid utgången av oktober 2013. På svenskt håll har just ett treårigt klarspråksprojekt avslutats inom Kommunförbundet. Inom sex pilotkommuner har det skapats modeller för hur man riktar sig till medborgare på ett klart och begripligt språk. Modellerna ligger på webben fritt tillgängliga för andra kommuner att utnyttja.

Færøylene

Det nyudnævnte Sprogråd har, og ser det, som sin naturlige opgave i al rådgivning at fremme arbejdet for klarsprog. Sprogrådet deltager også i nordisk netværk indenfor området, og kommer til at deltage til en konference i Finland om dette spørgsmål.

Grønland

Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) har etableret en ny uddannelse vedr. oversættelse og tolkning. Uddannelsen skal give en bred viden om og forståelse for blandt andet sprog, forskellige fagområders terminologi i grønlandsk og hhv. dansk og engelsk, oversættelse, kontrastivoversættelse, dialogtolkning, oversættelsesteorier, oversættelsesmetoder samt samfundsforhold og politik i og uden for Grønland. Der er tale om en 3 ½ årig bacheloruddannelse, der kan videreføres til en kandidatuddannelse. Uddannelsen vil blandt andet muliggøre oversættelse af tekster og dokumenter, der er skrevet på dansk kancellisprog, til et klart og forståeligt sprog på grønlandsk.

I 2012 deltog Grønlands Sprogsekretariat i Klarsprogsseminar i København. Formålet med seminaret var dels at gjøre status over klarsprogsforskningen i Norden, dels at overveje nye fælles forskningsprosjekter i klarsprog.

Island

Ikke besvart.

Norge

Ambisjonen om å forbedre det offentlige språket står sentralt i stortingsmeldingen om en helhetlig språkpolitikk. Her ble også begrepet *klarspråk* offisielt introdusert i norsk sammenheng. Språkrådet har fått i oppdrag av Kulturdepartementet å følge opp det offentlige språkforbedringsarbeidet, basert på en strategi som kombinerer tilsyn med språkfaglig veiledning.

Språkrådet er også faglig premissleverandør i et samarbeid med Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) om prosjektet "Klart språk i staten". Prosjektet ble satt i gang av Fornyings- og administrasjonsdepartementet i 2009. Målet var å øke oppmerksomheten om klarspråk i statsforvaltningen og legge til rette for at statlige virksomheter kan forbedre språket i sin skriftlige kommunikasjon med innbyggerne. Pga. stor oppslutning og erkjennelse av at det tar tid å endre skrivevaner, ble prosjektet forlenget med to år til 2013. Hovedtiltakene i prosjektperioden var å gi faglig råd og økonomisk støtte til statlige virksomheter som ville starte opp klarspråksarbeid (ca. 2 mill kr ble delt ut årlig), lage verktøy for å forbedre språket (www.klarspråk.no) og holde kurs i klarspråk. Det stilles krav til at de som mottar støtte deler sine erfaringer med andre. Hvert år deler dessuten statsråden i FAD ut Statens klarspråkspris til et statsorgan som gjør en ekstraordinær innsats for å bruke et klart, godt og brukervennlig språk i sine tekster til publikum. Vinnerne hittil har vært Lånekassen (2009), Utlendingsdirektoratet (2010), Statens pensjonskasse (2011) og Statens vegvesen (2012). Prosjektet har holdt en rekke foredrag på eksterne møter, arrangert egne seminarer og konferanser med stor oppslutning og har også deltatt med foredrag på internasjonale konferanser.

Fra 2013 er selve prosjektperioden over, men samarbeidet mellom Difi og Språkrådet fortsetter og flere av de sentrale tiltakene videreføres og utvikles: klarspråk.no, Klarspråksprisen, faglig rådgivning, kurs og konferanser/møteplasser. Det er nå et mål å sørge for at de virksomhetene som har startet opp språkforbedring, får dette etablert som en praksis og ikke faller tilbake til gamle synder. Videre er det også et mål å motivere de sektorer og virksomheter som ikke har begynt å jobbe med klarspråk, til å sette i gang med dette.

Erfaringene fra klarspråksarbeidet er at språket i lover og regler påvirker andre tekster fra det offentlige som brev, skjemaer, veiledninger og internettsider. Fra 2011 ble det igangsatt et eget delprosjekt «Klart lovspråk» som skal styrke arbeidet med å bedre språket i lover og regler. FAD skal i samråd med JD og KUD starte et arbeid med å utvikle en egnet arbeidsform for klart lovspråk i lover som er viktige for innbyggerne. Alle departementer vil bli invitert til å komme med forslag til relevante lover og det velges så ut inntil 5 lover som skal utformes i et klart og korrekt språk. Erfaringene skal dokumenteres og evalueres.

Flere av virksomhetene som har fått støtte, har gjennomført målinger for å kunne dokumentere hvordan innbyggerne oppfatter språket i skriftlige dokumenter fra staten. Disse målingene gir, sammen med andre typer dokumentasjon, viktig informasjon til evalueringen av hele prosjektet «Klart språk i staten», som er igangsatt av FAD. Målet er å se om tiltakene i prosjektet og i de enkelte virksomhetene har ført til ønskede endringer i virksomhetene og om disse endringene er godt forankret og varige. Det er

også viktig å få kunnskap om i hvor stor grad brukere av informasjon fra de ulike virksomhetene har merket endringene. Evalueringsarbeidet har vært lagt opp i to trinn: Høsten 2011 ble det lagt fram en underveisevaluering²⁶, mens sluttrapporten vil komme i november 2013.

Kunnskapsdepartementet (KD) har arbeidet med klarspråk siden 2010. Målet er at KD skal kommunisere klart med alle og være et forbilde i måten å skrive norsk på. Språkbruken skal være enkel, samordnet og korrekt. En språkprofil, skreddersydd for departementet, er utarbeidet som ett av de viktigste virkemidlene. Et annet virkemiddel er et tverrgående klarspråkteam, som blant annet skal arbeide for at medarbeiderne er motiverte for å skrive klart og bevisste i skriveprosessen. Ledere på alle nivåer har et ansvar for at språket i KD blir bedre.

Utdanningsdirektoratet la om sine nettsider i 2011 blant annet med tanke på klarspraksarbeidet (<http://www.udir.no/>). I tillegg har direktoratet sendt sine ledere på klarspråkskurs.

Sverige

Sverige har kommit långt i arbeidet med att modernisera och förenkla det offentliga språket. Som framförts i tidigare rapportering har tre faktorer haft stor betydelse för klarspraksarbetets goda genomslag:

1. att det startade på högsta nivå och fick stöd uppifrån
2. att det finns personer med rätt kompetens som kan driva klarspraksarbetet
3. att det finns en språklag och en språkmyndighet med ansvar att genomföra språkpolitiken.

För det första, med insikt om att lagspråket i hög grad färgar av sig på andra texter i myndigheterna beslutade regeringen att modernisera dessa. Alltsedan 1970-talet granskas därför alla nya lagtexter av språkexperter i nära samarbete med jurister.

För det andra har tillgången på utbildad personal, som kan driva klarspraksarbetet, varit av stor betydelse för klarspraksarbetets genomslag. Sverige har omkring 300 examinerade språkkonsulter i svenska, som har gått språkkonsultprogrammet på Stockholms eller Umeå universitet. I Stockholm startade utbildningen redan 1978. Även Göteborgs universitet och Lunds universitet har börjat anordna språkkonsultprogrammet. Antagning sker vartannat år. Vid Göteborgs universitet startade programmet höstterminen 2012 och beräknas starta nästa gång höstterminen 2014. Lunds universitet startar språkkonsultprogrammet från och med höstterminen 2013.

För det tredje har Sverige en samlad svensk språkpolitik, en språklag och en språkmyndighet. Riksdagen beslutade år 2005 en nationell språkpolitik ("Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik", prop. 2005/06:2) som fastställer att den "offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig". Detsamma fastställs i Språklag (2009:600). Ansvaret för att språkpolitiken och språklagen tillämpas ligger på språkmyndigheten Institutet för språk och folkminnen. I klarspraksfrågor ska Språkrådet, som är en enhet inom myndigheten:

- verka för att den offentliga förvaltningen använder ett vårdat, enkelt och begripligt språk

²⁶<http://sprakrad.no/upload/Klarspr%C3%A5k/Dokumenter/Evalueringsrapport%20Klart%20spr%C3%A5k%20i%20staten%20fr%C3%A5n%20deas2evidence%20desember%202011.pdf>

- följa och utvärdera klarspråksarbetet inom den offentliga förvaltningen
- verka för att den offentliga förvaltningen använder svenska som huvudspråk.

Språkrådet stöder och inspirerar myndigheternas klarspråksarbete med föreläsningar, seminarier och konferenser. Rådet har också byggt upp ett nätverk med kontaktpersoner på myndigheter och i kommuner, sammanlagt cirka 400 personer. På den årliga konferensen Språkrådsdagen varje vår delas *Klarspråkskristallen* ut till en offentlig förvaltning som arbetat på ett bra sätt med klarspråk. Priset gick 2013 till Åklagarmyndigheten för sitt välorganiserade och föredömliga arbete med att utforma klara och tydliga gärningsbeskrivningar.

Dessutom samarbetar Språkrådet med en rad andra organisationer och deltar i nätverk, exempelvis det nordiska klarspråksnätverket med representanter för alla de nordiska språkvårdsorganen. Nätverket anordnar nordiska klarspråkskonferenser. Den senaste var på Island 2011 och nästa konferens blir i Finland i november 2013.

Språkrådet arbetar också mycket med att skriva och ge ut handböcker, skrivregler, ordböcker m.m. samt informationsbladet *Klarspråk*, som ska vara till hjälp i klarspråksarbetet. Språkrådet har också skapat ett självbedömningstest på webben, *Klarspråkstestet*, som ger besked om en text är begriplig eller inte.

Språkrådet har bl.a. gett ut *Språklagen i praktiken – riktlinjer för tillämpning av språklagen* (2011) som innehåller en mängd konkreta råd om vad myndigheter kan och bör göra för att tillämpa språklagen, och *Vägledningen för flerspråkig information* (2012) som tar upp frågor om val av språk, översättningar och information på de nationella minoritetsspråken.

Under våren 2012 gav Språkrådet ut *Myndigheterna har ordet – om kommunikation i skrift - en forskningsrapport om dagens myndighetstexter*. Under 2013 ger Språkrådet ut skriften *Klarspråk lönar sig – en handbok i praktiskt klarspråksarbete* som vänder sig till myndigheter och kommuner som vill ha stöd i att organisera sitt arbete. Språkrådet driver också en webbaserad klarspråksutbildning för alla som vill skriva bättre – *Att skriva bättre*. Materialet har utarbetats i samarbete med ett tiotal myndigheter.

Under 2012 påbörjade Riksdagsförvaltningen ett omfattande klarspråksprojekt som har fortsatt under 2013 och som är tänkt att utgöra grunden till ett systematiskt och permanent klarspråksarbete i förvaltningen. En arbetsgrupp har inventerat behoven av utbildning och annat språkstöd. En del av personalen har gått skräddarsydda utbildningar i att anordna klarspråkskurser. Ett av målen är att förankra idén om klarspråk tidigt i textprocessen. Förhoppningen är dessutom att Riksdagsförvaltningens klarspråksarbete ska inspirera och tjäna som exempel för andra myndigheter.

Åland

Deklarationen om nordisk språkpolitik från 2006 innebär att man inom de nordiska länderna strävar till att modernisera och förenkla det offentliga språket. Ambitionen i klarspråksarbetet är att det offentliga språket ska vara tydligt och texterna lättlästa och begripliga. I deklARATIONEN konstateras att arbetet drivs bäst då det finns en språklag och en myndighet med ansvar att genomföra språkpolitiken.

I Finland pågår ett samarbetsprojekt mellan Forskningscentralen för de inhemska språken (Focis) och Kommunförbundet, bl.a. i syfte att utveckla det svenska språket och dess ställning inom förvaltningen i Finland.

I Sverige verkar språkmyndigheten Institutet för språk och folkminnen för att språkpolitiken och språklagen från 2009 tillämpas. I klarspråksfrågor bevakar enheten Språkrådet att den offentliga förvaltningen använder ett vårdat, enkelt och begripligt språk och att svenska används som huvudspråk. Språkrådet deltar i nätverk, bl.a. i det nordiska klarspråksnätverket med representanter för de nordiska språkvårdsorganen. Rådet ger ut handböcker, skrivregler, ordböcker m.m. samt informationsbladet Klarspråk.

Inom kommunal- och landskapsförvaltningen på Åland bevakar man arbetet och utvecklingen inom det nordiska klarspråksnätverket. Nätverket anordnar nordiska klarspråkskonferenser. Den senaste hölls på Island 2011, nästa konferens hålls i Finland i november 2013.